

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

бакалавра

на тему: **«СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА ВПЛИВУ
КОРЕЙСЬКОЇ СУБКУЛЬТУРИ НА ПІДЛІТКІВ»**

Виконала: студент 4 курсу, групи 6.2319-сп
спеціальності 231 «Соціальна робота»
освітньої програми «Соціальна педагогіка»
Зикова Дар'я Віталіївна

Керівник: кандидат педагогічних наук,
доцент,
доцент кафедри соціальної педагогіки та
спеціальної освіти Лещенко О.Г.

Рецензент: доктор педагогічних наук,
професор О. В. Пономаренко

Запоріжжя – 2023 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціальної педагогіки та психології
Кафедра соціальної педагогіки та спеціальної освіти
Рівень вищої освіти бакалавр
Спеціальність 231 «Соціальна робота»
Освітня програма «Соціальна педагогіка»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____
« ____ » _____ 20__ року

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТОВІ (СТУДЕНТЦІ)

Зиковій Дар'ї Віталіївні

1. **Тема роботи** «Соціально-педагогічна профілактика впливу корейської субкультури на підлітків»
затверджені наказом ЗНУ від «22» січня 2023 року № 341-с
2. **Строк подання студентом роботи** 12 червня 2023
3. **Вихідні дані до роботи** матеріали соціально-педагогічної практики, курсових робіт з соціальної педагогіки
4. **Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)** Розкрити сутність та зміст корейської субкультури як мезофактора соціалізації. Визначити становлення корейської субкультури. Аналіз закордонного та вітчизняного досвіду. Визначити особливості соціалізації підлітків в межах корейської субкультури. Розкрити зміст, форми та методи соціально-педагогічної профілактики впливу корейської субкультури на підлітків.
5. **Перелік графічного матеріалу** (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада Консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	Лещенко О. Г.		
Розділ 1	Лещенко О. Г.		
Розділ 2	Лещенко О. Г.		
Висновки	Лещенко О. Г.		
Додатки	Лещенко О. Г.		

7. Дата видачі завдання

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної Роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір та систематизація матеріалу		
2	Написання вступу		
3	Написання першого розділу		
4	Написання другого розділу		
5	Написання висновків		
6	Оформлення додатків		
7	Оформлення роботи, рецензування		
8	Захист червень		

Студент _____ Зикова Д.В.

Керівник роботи _____ Лещенко О.Г.

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ Мацкевич Ю.Р.

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 48 с., 53 джерела, 6 додатків.

Об'єкт дослідження: вплив корейської субкультури на соціалізацію підлітків.

Предмет дослідження: зміст, форми та методи соціально-педагогічної профілактики негативного впливу корейської субкультури на підлітків.

Метою дослідження: теоретично обґрунтувати програму соціально-педагогічної профілактики негативного впливу корейської субкультури на соціалізацію підлітків.

Для досягнення даної мети, нами були поставлені такі **завдання:**

1. Розкрити сутність та зміст корейської субкультури як мезофактора соціалізації.
2. Проаналізувати закордонний та вітчизняний досвід профілактики негативного впливу субкультури.
3. Виявити особливості становлення корейської субкультури.
4. Визначити особливості соціалізації підлітків в межах корейської субкультури.
5. Розробити програму соціально-педагогічної профілактики негативного впливу корейської субкультури на підлітків.

Методи дослідження: теоретичні – аналіз наукової літератури, порівняння та узагальнення, обґрунтування соціально-педагогічної профілактики; емпіричні – методи накопичення первинної інформації про стан досліджуваного явища (спостереження, опитування, тестування, експертна оцінка).

Теоретична значущість: кваліфікаційної роботи полягає в обґрунтуванні програми соціально- педагогічної профілактики впливу корейської субкультури.

Практична значущість: кваліфікаційної роботи полягає в тому, що

матеріали дослідження можуть бути використаними в практичній діяльності соціальних педагогів щодо ознайомлення та попередження негативного впливу корейської субкультури на підлітків.

Галузь використання: загальноосвітні школи, центр соціальних служб, навчально-виховні заклади, центри освіти та розвитку.

СОЦІАЛІЗАЦІЯ, ПІДЛІТКИ, МЕЗОФАКТОР СОЦІАЛІЗАЦІЇ, СУБКУЛЬТУРА, КОРЕЙСЬКА СУБКУЛЬТУРА, СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА.

SUMMARY

Zykova D.V. Socio-Pedagogical Prevention of the Influence of the Korean Subculture on Adolescents.

The qualifying work consists of introduction, 2 parts, findings, list of literature (53 items), 6 addenda on 23 pages. The qualifying work volume is 79 pages long, 48 of them – main text.

The qualifying work gives theoretical survey and describes the methodology of the experimental study of the influence of Korean subculture on the socialization of adolescents.

Object of research: the influence of Korean subculture on the socialization of adolescents.

Subject of the study: content, forms and methods of social and pedagogical prevention of the negative influence of the Korean subculture on the socialization of adolescents.

Purpose of the study: to theoretically substantiate the program of social and pedagogical prevention of the negative influence of the Korean subculture on the socialization of adolescents.

To achieve this goal, we set the following objectives:

1. To reveal the essence and content of Korean subculture as a mesofactor of socialization.
2. To analyze the foreign and domestic experience of the influence of subculture on adolescents.
3. To determine the formation of the Korean subculture.
4. To determine the peculiarities of socialization of adolescents within the Korean subculture.
5. To reveal the content, forms and methods of social and pedagogical prevention

of the influence of the Korean subculture on adolescents.

Research methods: theoretical - analysis of scientific literature, comparison and generalization, substantiation of social and pedagogical prevention; empirical - methods of accumulating primary information about the state of the phenomenon under study (survey, expert evaluation);

Theoretical significance: the qualification work is to substantiate of the program of social and pedagogical prevention of the influence of Korean subculture.

Practical significance: the qualification work is that research materials can be used in practical activities social educators to familiarize and prevent the negative impact of of the Korean subculture on adolescents.

Field of use: secondary schools, centers of social services, educational institutions, centers of education and development.

The part 1 «Theoretical foundations of prevention of the influence of Korean subculture on the socialization of adolescents» reveals the basic concepts and influence of Korean subculture on the socialization of adolescents are revealed.

The part 2 «Social and pedagogical prevention of the influence of Korean subculture on adolescents» contains a prevention program and research methodology.

The analysis of the study results proved the effectiveness of the program of socio-pedagogical prevention of the negative impact of the Korean subculture on the socialization of adolescents.

Key words: socialization, adolescents, mesofactors of socialization, subculture, Korean subculture, social and pedagogical prevention.

ЗМІСТ

Вступ.....	9
Розділ 1. Теоретичні основи профілактики впливу корейської субкультури на соціалізацію підлітків.....	13
1.1. Сутність та зміст корейської субкультури як мезофактора соціалізації.....	13
1.2. Закордонний та вітчизняний досвід профілактики негативного впливу субкультури на соціалізацію підлітків	19
1.3. Соціалізація підлітків під впливом корейської субкультури.....	24
1.4. Сутність та зміст соціально-педагогічної профілактики негативних явищ серед молоді.....	31
Розділ 2. Соціально-педагогічна профілактика негативного впливу корейської субкультури на підлітків.....	37
2.1. Дослідження впливу корейської субкультури на соціалізацію підлітків.....	37
2.2. Зміст, форми та методи соціально-педагогічної профілактики впливу корейської субкультури на підлітків.....	42
Висновки.....	47
Список використаних джерел.....	51
Додатки.....	57

ВСТУП

Зростання впливу соціальних мереж у житті людей, змінюють їх умови соціалізації в суспільстві. Ця можливість, надає людям пізнавати світ, інші країни, ознайомитись з їх життям та аспектами культури. Особливо це відбивається на молодому поколінні, які використовують усі можливості для саморозвитку.

Соціалізація молоді є однією з важливих функцій будь-якого суспільства, бо з одного боку, індивід засвоює соціальний досвід, входячи в соціальне середовище, в систему соціальних зав'язків, а з іншого боку самі соціальні зв'язки змінюються за рахунок активного його входження в середу. Таким чином, молодь не лише збагачується досвідом, а й реалізує себе як особистість, впливаючи на життєві обставини та навколишній світ. А вплив навколишнього світу на людину залежить від її індивідуального розвитку

Як раніше було зазначено, технології внесли зміни в соціалізацію людей, особливо підлітків. Більше часу вони приділяють медіа та реалізації себе через їх використання.

Отже, підлітки реалізують себе як особистість, показуючи свої захоплення, знаходять однодумців або тих хто їх підтримує, що дає можливість для соціалізації в колі однолітків.

Одним з сучасних аспектів життя підлітків є субкультури. Завдяки Інтернету збільшилась кількість і різноманітність субкультур, до яких відносять себе підлітки.

Кожна молодіжна субкультура відрізняється наявністю соціальних норм, правил та цінностей. Приналежність до субкультури дає можливість молодим людям виробити необхідні навички соціальної взаємодії, сприяє набуттю статусу у своєму середовищі та значно впливає на становлення особистості молодої людини. Отже, молодіжні субкультури відіграють значну роль у процесі

соціалізації молодого покоління.

Нормативно-правове підґрунтя реалізації субкультури представлено такими міжнародними та державними документами: як «Загальна Декларація прав людини» та «Міжнародний пакт про громадянські та політичні права», зазначено, що кожна людина має право на свободу думки, совісті та вираження, включаючи свободу культурної та релігійної приналежності. Це може застосовуватися до реалізації субкультур. Державні законодавчі документи: Конституція України та ЗУ «Про основні засади молодіжної політики» – цей Закон визначає мету, завдання, основні засади, напрями та механізми реалізації молодіжної політики в Україні, гарантії участі молоді у її формуванні та реалізації, особливості організаційних і правових засад утворення та діяльності молодіжних та дитячих громадських об'єднань.

Різні аспекти становлення та діяльності молодіжних субкультур досліджували як вітчизняні науковці, так і зарубіжні: Д. Аусубель, К. Мангейм, М. Титма, С. Фріт; О. Бабосов, В. Бобахо, М. Боришевський, А. Бистрицький, Ю. Давидов, Л. Жуховицький, С. Косарецька, С. Левикова, В. Левічева.

Дослідження українських авторів, присвяченим цій тематиці, є стаття Д. Конової та О. Кобус, в якій робиться спроба охарактеризувати специфіку k-pop в межах світової масової культури. Наявні ґрунтовні розробки іноземних дослідників, зокрема Роальд Малянґкай та ЮнгБонг Чой досліджують різні аспекти, пов'язані з розвитком K-pop у контексті культури. Певні питання, що стосуються K-pop, висвітлено в популярній публікації Ю. Самарцевої.

Вплив субкультури на формування особистості у підлітковому віці досліджували такі науковці, як В. Абраменкова, Т. Селецька, Т. Сливінська, С. Чернета, М. Шимановський, Н. Заверико. Специфіка впливу «Корейської субкультури» до цього часу не вивчалася вітчизняними та зарубіжними науковцями, у зв'язку з недавнім поширенням даної субкультури у світі.

Система профілактики негативного впливу субкультур здійснюється на

різних рівнях: заклади освіти (школи, заклади вищої освіти), громадські організації, центри соціальних служб та молодіжні центри, а також на рівні сім'ї. Проте вплив корейської субкультури недостатньо мінімізується системою профілактики, тому ми вважаємо, що тема кваліфікаційної роботи «Соціально-педагогічна профілактика впливу корейської субкультури на соціалізацію на підлітків» є актуальною.

Об'єкт дослідження: вплив корейської субкультури на соціалізацію підлітків.

Предмет дослідження: зміст, форми та методи соціально-педагогічної профілактики негативного впливу корейської субкультури на підлітків.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати програму соціально-педагогічної профілактики негативного впливу корейської субкультури на соціалізацію підлітків.

Для досягнення даної мети, нами були поставлені такі **завдання**:

1. Розкрити сутність та зміст корейської субкультури як мезофактора соціалізації.
2. Проаналізувати закордонний та вітчизняний досвід профілактики негативного впливу субкультури на підлітків.
3. Визначити становлення корейської субкультури.
4. Виявити особливості соціалізації підлітків у межах корейської субкультури.
5. Розкрити зміст, форми та методи соціально-педагогічної профілактики впливу корейської субкультури на підлітків.

Методи дослідження:

- **теоретичні:** аналіз наукової літератури, порівняння та узагальнення, обґрунтування соціально-педагогічної профілактики;
- **емпіричні:** методи накопичення первинної інформації про стан досліджуваного явища (спостереження, опитування, експертна оцінка).

Теоретична значущість: кваліфікаційної роботи полягає в обґрунтуванні програми соціально- педагогічної профілактики впливу корейської субкультури

Практична значущість: кваліфікаційної роботи полягає в тому, що матеріали дослідження можуть бути використаними в практичній діяльності соціальних педагогів щодо попередження негативного впливу корейської субкультури на підлітків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОФІЛАКТИКИ ВПЛИВУ КОРЕЙСЬКОЇ СУБКУЛЬТУРИ НА СОЦІАЛІЗАЦІЮ ПІДЛІТКІВ

1.1. Сутність та зміст корейської субкультури як мезофактору соціалізації

Для того, щоб розглянути субкультуру як мезофактор соціалізації підлітків, для початку потрібно визначити сутність та зміст соціалізації.

У контексті соціальної педагогіки до вивчення сутності соціалізації звертаємося до Т. Алексеєнко, О. Безпалько, О. Газман, І. Зверєва, С. Савченко та ін.

«У соціально-педагогічному сенсі соціалізація розглядається як: багатфакторний процес набуття індивідом якостей, спрямованість яких визначається конкретною соціальною ситуацією; явище, сутнісні характеристики якого забезпечують суб'єкт-суб'єктну єдність особистості, що виражається в одночасному засвоєнні та відтворенні соціальних цінностей і норм; соціокультурний феномен, який має незмінність психологічних механізмів і їх неповторність у контексті становлення конкретної особистості; рушійну силу, що активізує процеси самоперетворення, які відбуваються на тлі змін соціокультурного середовища; соціально-педагогічне поняття, яке відображає хід соціального формування особистості в конкретному соціокультурному середовищі» [27, с. 373].

Найбільш загальним вважаємо визначення соціалізації особистості в інтерпретації М. Лукашевича: «це процес становлення особистості як суспільної істоти, під час якого налагоджуються різноманітні зв'язки особистості з суспільством, засвоюються орієнтації, цінності, норми, відбувається розвиток

особистісних властивостей, формуються активність та цілісність особистості, набувається соціальний досвід, що нагромаджений людством за весь період розвитку» [33, с.113].

Науковці вказують, що «соціалізація включає три взаємозалежних процеси:

1) соціальна адаптація - це активне пристосування до умов середовища за допомогою засвоєння/асиміляції зовнішніх вимог і зміни/акомодації власних реакцій;

2) індивідуалізація – активне пристосування особистості до власних особливостей у формі самопізнання, самоприйняття й самореалізації;

3) соціально-психологічна інтеграція - поступове ускладнення, упорядкування й узгодження інтрапсихічних компонентів і функцій у відповідності із вимогами соціальної реальності» [20, с. 118-122].

Т. Пташко виділено три компоненти соціалізованості підлітків: пізнавальний, ціннісно-орієнтаційний, діяльнісний. Зокрема, пізнавальний компонент спрямований на формування у дітей цілісної картини світу, що передбачає набуття необхідних для життя в соціумі умінь і знань соціальних відносин; ціннісно-орієнтаційний передбачає співвіднесення одержуваної інформації з власним соціальним досвідом і формування на цій основі власного до неї відношення. Це визначає спрямованість особистості (Л. Божович, А. Петровський). Основні ознаки даного компонента: здатність дотримуватися норм суспільної поведінки, володіння нормами, правилами поведінки з іншими людьми. Значення ціннісно-орієнтаційного компонента соціалізованості полягає в тому, що дитина засвоює норми, соціальні ролі, орієнтується у змісті діяльності, розуміючи її соціальну значущість і оцінюючи. Діяльнісний компонент передбачає активність особистості відповідно до встановленої системи цінностей, осмислення встановленої системи соціальної діяльності. Він передбачає включення підлітка в діяльність, залучення особистості до соціального досвіду, усвідомлення соціальної значущості діяльності [24, с. 29-35].

Соціалізація підлітка проходить під впливом факторів, які умовно можна поділити на групи: мегафактори(планета, космос), макрофактори (суспільство, держава), мезофактори (етнокультурні мови, поселення, належність до аудиторії), мікрофактори (сім'я, дитячий садок і т.д.)

«Мезофактори – умови соціалізації великих груп людей, за місцевістю і типом поселення, в яких вони живуть (регіон, місто, селище); за належністю до аудиторії тих або інших мереж масової комунікації (радіо, телебачення та ін.) і за належністю до тих або інших субкультур» [30].

«Соціалізація – це процес, що здійснюється як завдяки стихійним впливам оточення, так і внаслідок цілеспрямованого суспільного впливу (сім'я, дошкільний заклад, школа, позашкільні центри та інші соціальні інституції), який має виховну спрямованість» [25, с. 118].

«Стихійна форма соціалізації – «автоматичне» виховання певних соціальних навичок у зв'язку з постійним перебуванням індивіда в безпосередньому соціальному оточенні» [25, с. 118].

Деякі умови соціалізації у межах мезофакторів, можна віднести до стихійних форм соціалізації особистості.

Під безпосереднім соціальним оточенням індивіда, розуміють, сукупність різних груп, що складають сферу спілкування, їх особливості, неоднаковість рівня соціального розвитку, практики соціальних зв'язків, відношень всередині цих груп та представлення різноманітних вимог до особистості.

До стихійних форм соціалізації, яка впливає на формування особистості у підлітковому віці, відносять субкультуру.

Вплив субкультури на формування особистості у підлітковому віці досліджували такі науковці, як В. Абраменкова, Ю. Бусел, Г. Гикава, С. Небот, А. Мудрик, Т. Селецька, Т. Сливінська, М. Титлей, С. Чернета, М. Шимановський та ін.

Субкультура розглядається різними вченими:

- «система цінностей, уявлень про життя і поведінкові коди, загальна для людей, пов'язаних одним змістом чітко заданого повсякдення» [9, с.156-161](за Н. Смелзером);

- «це часткова культурна підсистема всередині системи «офіційної», базової культури суспільства, яка визначає ціннісну ієрархію та менталітет (тобто світосприйняття), стиль життя її носіїв» (за С. Левікова) [36].

- «це перш за все групове світобачення та своєрідний тип особистості, яким відповідно до сформованої системи відрізняє себе з-поміж інших індивідів. Сутність феномену субкультури не обмежується розумінням змісту, значення і ролі соціальної групи. Субкультура є частиною певного культурного шару, фундаментом якого виступають соціальні групи, а не суспільства в цілому. Під субкультурою слід розуміти систему пануючих норм та цінностей, що не претендує на заміщення, протистояння домінуючій культурі в суспільстві, а реформує культурні засади в суспільстві» (за О. Божок) [5, с. 17-21].

Вчені Г. Ушамірська, В. Луков, С. Левікова, С. Бондирева зазначають, що на розвиток та появу сучасних субкультур впливають внутрішні і зовнішні фактори. До зовнішніх відносяться: економічні та політичні, а внутрішні пов'язані з людиною та її психологічними факторами, факторами сім'ї та оточення.

Субкультури формуються під впливом таких факторів: вік, релігія, соціальні групи, етнічна приналежність.

Субкультура, на думку О. Безпалько – це «автономне відносно цілісне утворення, котре включає декілька більш або менш виражених ознак:

- специфічну сукупність ціннісних орієнтацій;
- специфічні норми та правила поведінки, взаємодії, взаємин;
- статусну структуру;
- набір джерел інформації (міжособистісна комунікація, сайти в мережі Інтернет, телепередачі, спеціалізовані друковані видання);
- особливі захоплення, естетичні смаки, способи проведення вільного часу;

- наслідування моди, які впливають на стиль життя та мислення окремих груп людей і дозволяють їм усвідомити та утвердити себе як несхожих на інших представників соціуму» [4].

Субкультура виступає як важлива складова процесу соціалізації індивіда. Вона формується в рамках певної групи людей, які мають спільні цінності, інтереси, норми та символіку, що відрізняють їх від загальноприйнятих норм і цінностей в основному соціокультурному середовищі.

Однією з основних складових субкультури є її цінності та норми. Цінності визначають пріоритети, які приймаються індивідами у групі і відрізняються від цінностей більшості суспільства. Вони можуть включати моральні, естетичні, політичні або культурні орієнтації. Цінності субкультури формують індивідуальне сприйняття світу, впливають на прийняття рішень та поведінку.

Норми субкультури визначають спосіб життя та поведінку її членів. Вони можуть бути як детально визначені, так і більш неформальні. Норми регулюють взаємодію внутрішньої групи, встановлюють правила взаємодії, комунікації та спілкування. Дотримання норм є важливим фактором для впровадження та збереження ідентичності субкультури.

Одним з визначальних елементів субкультури є її символіка. Це унікальні знаки, які використовуються для ідентифікації та взаєморозуміння між членами субкультури. Символіка може включати специфічний спосіб одягу, жаргон, жестові знаки, логотипи, емблеми або музичні жанри, що стають символами ідентифікації.

Ці символи не лише слугують засобом внутрішнього спілкування в субкультурі, але і виражають її стиль, цінності та позицію. Вони створюють специфічний образ та візуальний ідентифікатор, що дозволяє відрізнити представників субкультури від інших людей.

Крім того, субкультура може мати свої власні ритуали, обряди та традиції, які підтримують спільність групи та посилюють її ідентичність. Ці ритуали

можуть включати спеціальні збори, святкування, спільні заходи або символічні дії.

Субкультура, як мезофактор соціалізації, впливає на індивіда у різних аспектах його життя. Вона надає можливість ідентифікуватися з певною групою людей, спілкуватися з ними, ділитися спільними інтересами та цінностями. Це може мати велике значення для формування особистої ідентичності, самооцінки та почуття належності.

Крім того, субкультура може мати вплив на соціальні навички, комунікаційні здібності та ставлення до навколишнього світу. Вступаючи до субкультури, людина отримує можливість спілкуватися з людьми, які поділяють її інтереси, що сприяє розвитку комунікативних навичок та здатності до співробітництва.

Субкультура також може впливати на формування світогляду та цінностей індивіда. Участь у субкультурі може розширити горизонти індивіда, вплинути на його ставлення до соціальних проблем, політики, культури та інших аспектів життя. В субкультурі люди можуть знаходити підтримку, взаєморозуміння та спільні цінності, що сприяє формуванню стійких переконань і світогляду.

Залежно від конкретної субкультури, вона може мати як позитивний, так і негативний вплив на соціалізацію індивіда.

Механізми, за допомогою яких субкультура впливає на соціалізацію особистості: спільнота та зовнішні прояви, зміна цінностей, ритуали та обряди, медіа та комунікація. Використовуючи ці механізми, субкультура впливає на соціалізацію особистості, формуючи її уявлення про себе, світ та взаємодію з іншими людьми.

Позитивні аспекти включають розвиток інтересів, самовираження та стимулювання творчості, розвиток особистих якостей, розширення кола спілкування, збагачення свої знань про інші культури.

Однак, негативні аспекти можуть включати виключення із соціального середовища, стереотипи, пропагування негативних цінностей, відчуження від

суспільства, насильство або нездоровий спосіб життя, що може вплинути на психологічний стан та поведінку індивіда.

Отже, за визначеннями М. Лукашевича та інших дослідників, соціалізація є процесом становлення особистості як суспільної істоти, включаючи налагодження зв'язків особистості з суспільством, засвоєння цінностей, норм та розвиток особистісних властивостей. Соціалізація включає такі взаємозалежні процеси, як соціальна адаптація, індивідуалізація та соціально-психологічна інтеграція.

За основу ми беремо компоненти соціалізації підлітка, такі як пізнавальний, ціннісно-орієнтаційний та діяльнісний. Також зазначено, що соціалізація може відбуватися як внаслідок стихійних впливів оточення, так і через цілеспрямований суспільний вплив, що реалізується через різні соціальні інституції, такі як сім'я, дошкільний заклад, школа або субкультура.

У контексті підліткового віку наголошується, що соціалізація підлітка відбувається під впливом різних факторів, які можна класифікувати на мегафактори, макрофактори, мезофактори та мікрофактори. Зокрема, мезофактори включають умови соціалізації великих груп людей залежно від їх місцевості, типу поселення та належності до певних аудиторій.

Тому, субкультура виступає як мезофактор соціалізації, що впливає на формування ідентичності, цінностей, навичок та ставлення до світу учасників субкультури. Вона створює можливості для самовираження, спілкування та знаходження підтримки у однодумців, але також може мати свої недоліки та негативні наслідки. Розуміння сутності та змісту субкультури дозволяє нам краще зрозуміти роль субкультури у процесі соціалізації індивіда. Вона допомагає формувати соціальну ідентичність та самосвідомість, дозволяє людям знайти своє місце в суспільстві та встановити відносини з оточуючими.

1.2. Закордонний та вітчизняний досвід профілактики негативного впливу субкультури на підлітків

Звернення до вивчення досвіду педагогічної роботи з молодіжними субкультурами у Великій Британії, Німеччині, США та Канаді зумовлено такими причинами. По-перше, це країни зі сформованими інститутами соціальної роботи та соціальної педагогіки у системі вищої освіти. Великобританія та США стали першими країнами, в яких соціальна робота оформилася як особливий вид діяльності та «була поставлена на професійну основу». По-друге, в них сформовані напрямки молодіжної політики щодо допомоги безконфліктної інтеграції молодих людей у суспільство, починаючи з 1960-х р., оскільки саме в цей період поширення набули молодіжні субкультури, і західне суспільство стало виявляти занепокоєння деструктивною поведінкою молоді. Крім цього, реалізується співпраця між вибраними країнами з питань молодіжної політики. По-третє, у цих країнах успішно діє законодавство в галузі молодіжної політики (Закон про допомогу дітям та молоді, прийнятий Німеччиною в 1991; однойменний закон Великої Британії від 2004 р.; Канадський проект «Національна стратегія профілактики злочинності», включає заходи щодо попередження деструктивної та асоціальної поведінки у молодіжному середовищі), та реалізуються програми допомоги та підтримки молоді (наприклад, у США діє понад 300 таких програм). По-четверте, робота з проблемними підлітками є обов'язковим компонентом соціально-педагогічної роботи з молодими людьми у цих країнах. Молоді люди, що тікають з дому або школи, зазнали насильство від батьків які вживають наркотики та алкоголь, що беруть участь у молодіжних субкультурах негативного спрямування, розглядаються як категорія групи ризику. Робота з ними за кордоном формується, як правило, на основі цілого ряду програм.

Вчені виділяють три напрями реалізованої педагогічної роботи з цією

групою молоді:

- використання альтернативних освітньо-дисциплінарних програм;
- мобільна робота із молоддю;
- робота з профілактико-превентивними програми, орієнтованих на надання допомоги в умовах соціального становлення школярів: в умовах сім'ї, навчальних закладів, молодіжних клубів або організацій (у більшості випадків при об'єднанні зусиль з боку сім'ї та освітньої установи).

Альтернативні програми широко застосовуються у США та Канаді. Переклад та аналіз зарубіжних досліджень, присвячених даному напрямку педагогічної роботи з учасниками молодіжних субкультур (С. Kochlar-Bryant, R. Lacey, J. Kraemer, M. Raywid, B. Ruzzi та ін.), дає виявити особливість програм, що полягає у тому, що вони націлені на забезпечення школярів академічними знаннями, та й зміна антигромадського поведінки школярів, демонструють жорстокість, агресію, здійснюють акти вандалізму.

Основними методами роботи з представниками молодіжних субкультур у рамках цих програм є такі, як: консультація необхідне для встановлення емоційного контакту між педагогами, соціальними педагогами, психологами та учасниками програми, та індивідуальні бесіди, що дозволяють ідентифікувати та краще зрозуміти проблему. Серед інших особливостей програми ми зазначили такі:

- невелика кількість учасників програми (10-12 осіб), що знижує труднощі засвоєння навчального матеріалу, дозволяє встановити доброзичливі та довірчі стосунки з викладачами;
- гнучке розклад занять (передбачені заняття у вечірній час), що запобігає їх пропускам;
- набуття школярами професійно-технічних навичок у процесі участі у програмі, що розширює перспективи працевлаштування у майбутньому.

Також в альтернативних програмах забезпечують включення підлітків в

волонтерські організації та приймання участі в благодійних акціях з метою соціалізації та виправлення деструктивної поведінки.

Мобільна робота з підлітками є соціально-педагогічною програмою, принципами якої є прийняття та повага культури школярів, зацікавленість у їх захопленнях, дружнє ставлення, надання допомоги у звичному для школяра соціальному середовищі, регулярність та довгостроковість педагогічного впливу. Мобільна робота з молоддю характеризується методами індивідуального та групового консультування, інформаційно-просвітницькими бесідами, застосовується метод позитивного прикладу (до роботи залучаються колишні учасники негативних субкультур).

Профілактично-превентивні програми реалізуються у соціально-педагогічних програмах та проектах і націлені на скорочення можливого ризику розвитку асоціальної поведінки. Соціальні педагоги та психологи (психолого-педагогічна служба) діють скоординовано. Вони організують профілактичну і, у разі потреби, корекційну діяльність із запобігання різноманітних проблем, із якими зіштовхуються школярі в освітньому процесі. Особлива увага приділяється відвідуванню школи та успішності в навчанні, конфліктності підлітків, не сформованості соціальних навичок та агресивності.

Аналіз зарубіжного досвіду, що характеризується використанням профілактико-превентивними програми, вказує на те, що основна робота групова. Фахівці використовують методи педагогічної діяльності, такі, як групова та індивідуальна робота, рольове програмування конфліктних та проблемних ситуацій, інформаційні зустрічі, тренінги та консультування.

Негативні характеристики субкультур можна назвати самознищення, відсторонення від прийнятих цінностей, агресивну поведінку, в наслідок чого відбувається ізоляція від сім'ї та суспільства.

Найбільш серйозним наслідком деструктивної поведінки є ізоляція підлітка від оточуючих та близьких людей. Ізоляція призводить до самотності, яка

найбільше негативно впливає на особистий розвиток підлітка.

Так, підлітки, намагаючись уникнути самотності, залучаються до субкультури. Якщо в сім'ї не приділяють достатньої уваги дитині, вона занурюється у субкультуру.

Серед загальних рекомендацій щодо роботи з представниками молодіжних субкультур можна виділити три найбільш значущі принципи, які можна коротко охарактеризувати таким чином:

1. При роботі з представниками молодіжних субкультур та течій слід враховувати те, що школяр, з яким ведеться робота, часто звикає до певного мікроклімату у своїй соціальній групі. Школяр почувається в комфортному середовищі, звикає до певного стилю спілкування, кола друзів – все це у сукупності формує почуття прихильності до субкультури.

2. Для роботи з прихильниками молодіжних субкультур, фахівцю необхідно знати особливості кожної субкультури (течі) та життя в них. Тому спеціалістам, які працюють із послідовниками молодіжних субкультур, слід виявляти та враховувати, як мінімум, такі відомості:

- сила впливу субкультури та ступінь залучення школяра в середу субкультурного спілкування;

- систему санкцій, властиву тій чи іншій субкультурі. Така система проявляється в наявності різних форм і методів заохочення та покарання, за допомогою яких лідери вимагають потрібної поведінки від своїх однолітків. Окремі форми санкцій може бути соціально небезпечними;

- ролі, які школяр «зобов'язаний» чи змушений виконувати при неформальному спілкуванні. Деякі ролі можуть заважати повноцінному життю, здоров'ю, гармонійному розвитку. Важливо також враховувати, що може відчувати труднощі самовираження у суспільстві, але бути лідером при неформальному спілкуванні серед «своїх», у позашкільному соціумі, у субкультурному об'єднанні.

3. Характеристика оточення та сім'ї школяра. Важко виховати що-небудь позитивне у дитині, якщо це не знаходить підтримки у родинному колі.

Отже, аналізуючи досвід педагогічної роботи з молодіжними субкультурами у Великій Британії, Німеччині, США та Канаді, можна зробити кілька висновків. Перш за все, ці країни мають розвинуті інститути соціальної роботи та соціальної педагогіки, що сприяє здійсненню ефективної роботи з молодіжними субкультурами. Крім того, вони мають сформовані напрямки молодіжної політики, спрямовані на інтеграцію молодих людей у суспільство та запобігання деструктивній поведінці. Також важливим фактором є наявність законодавства та програм допомоги та підтримки молоді. Використання індивідуального та групового консультування, ролевого програмування, інформаційних зустрічей, тренінгів та консультування є ефективними методами роботи з молодіжними субкультурами. Загальні рекомендації для роботи з представниками молодіжних субкультур включають врахування їхнього мікроклімату, знання особливостей кожної субкультури та оточення школяра, а також роботу з сім'єю та оточенням школяра. Врахування цих принципів сприятиме успішній профілактиці роботи з молодіжним.

1.3. Соціалізація підлітків під впливом корейської субкультури

Існує велика кулькість різноманітних субкультур, до яких приєднуються люди. Раніше було популярним, бути частиною готів, панків, емо і т. д. Зараз в час швидких технологій, розвиваються нові субкультури, які відповідають тенденціям моди, музики, спорту та іншим аспекти сучасного суспільства.

На даний момент, однією із субкультур, яка дуже швидко набуває популярності серед молоді є «Корейська субкультура». Ця молодіжна субкультура з'явилася, через зацікавленість підлітками корейською поп-музикою. Нині цією

субкультурою цікавляться не тільки підлітки, а дорослі люди. Корейська субкультура це не тільки захоплення корейською музикою, а й сучасною культурою Південної Кореї.

Корейська хвиля або Халлю – це термін який характеризує популяризацію сучасної корейської культури. Виявляється воно в поширенні моди на все пов'язане з корейським: поп-музика, серіали, фільми та інші види розважальної корейської індустрії, корейська кухня, предмети домашнього вжитку, косметика та стиль в одязі, література та веб-туни.

Але тоді корейська хвиля розповсюджувалася на інші країни Азії. З 2012 року корейська субкультура набула глобального поширення, не тільки в Азії, а й в Європі та Америці, завдяки K-POP.

«K-рор (від англ. Koreanpop) – музичний жанр корейської поп-музики, що увібрав у себе елементи західного електро-попу, хіп-хопу, танцювальної музики та сучасного ритм-енд-блюзу. Зараз K-рор переріс в популярну серед молоді субкультуру, що активно цікавиться сучасною Південно Корейською модою, стилем та традиціями. Кейпопери – фани K-рор і Корейської культури в цілому (в основному школярі та студенти від 10-ти до 23-х років)» [15].

Експансія по всьому світу, цього жанру, почалася з того, що 2012 році співак Пак Чже Сан, більш відомий як PSY, випустив вірусну пісню Gangnam Style. В даний час він зібрав понад 3,7 млрд переглядів на YouTube. Після виходу пісні та кліпу на неї, корейською музикою зацікавилися у всьому світі.

Представники жанру k-рор – групи або соло артисти. Південнокорейських поп-зірок називають айдолами (від англ. idol). Синонім до слова «айдол» – ідеальний. Пошуками ідеальних артистів займаються продюсерські компанії. Артисти не тільки повинні бути ідеальними в співі та танцях, а й відповідати стандартам краси, справлятися з фізичними та психологічними навантаженням. Головне ніколи не виходить із образу, залишатися бездоганним як зовні, так і морально. Отже, створюється групи від 4 до 12 учасників, окремо жіночі та

чоловічі, з неповторним концептом які будують через соціальні мережі, телебачення ідеальні відносини з фанатами. Адже популярність гру k-поp залежить від кількості та активності їхніх фанатів. У кожної k-поp групи фанати об'єднуються в фан-клуб з особистою назвою, кольором та атрибутикою.

Айдоли спілкуються зі своїми фанатами в соціальних мережах, через прямі трансляції, зустрічі в реальному житті. Таким чином створюється тісні стосунки «артист-фанат». Саме завдяки підтримці фанатів група стає популярною та її творчість розповсюджується в Інтернеті.

Найвідомішими представниками серед k-поp груп є: BigBang, EXO, Twice, Super Junior, Red Velvet. Всесвітньої відомості досягли бойз бенд BTS та жіноча група BlackPink. Їх признали як одними із впливовіших та популярних груп у світі, чію кількість фанатів неможливо порахувати.

Вчений І. Дзьон виділили чинники, які зумовили долучення підлітків до корейської субкультури:

«По-перше, велику роль в поширенні K-поp відіграв розвиток Інтернету, де фанати проводять багато часу, щоб постійно бути в курсі останніх новин та спілкуватися із однодумцями з різних куточків планети. Компанії та популярні артисти створюють свої аккаунти в соцмережах «YouTube», «Twitter», «Instagram», де активно спілкуються з фанатами, виставляють власне відео або фотографії. Крім безпосередніх виступів «айдоли, також часто беруть участь у різноманітних ток-шоу та знімаються у «дорамах» (корейських серіалах), для перекладу яких українські фанати створюють також спеціальні групи в соц-мережах.

По-друге, кожен «айдол» або група, має свій офіційний фан-клуб з певною назвою та кольором. Учасники фан-клубу активно та організовано співпрацюють: готують короткі виступи з «каверами» на пісні та танцювальні композиції своїх кумирів, організовують конкурси, пересилають подарунки для даних зірок і часто роблять благодійні пожертвування від їхнього імені. В межах даної спільноти

підлітки відчувають себе бажаними, важливими, можуть проявити свою творчість, неординарність, проявити лідерські якості тощо. Така направленість на фанатів, на думку деяких дослідників, і є основним чинником популярності К-поп груп.

По-третє, К-поп і корейська культура, зокрема, виступають свого роду альтернативою для втомлених американізованою культурою підлітків, що часто наповнена надмірною жорстокістю або еротизмом. Корейські «герої» здебільшого скромні, терпеливі, з високим рівнем поваги до батьків та сім'ї. К-поп для українських фанатів виступає, свого роду, «раєм», куди підліток може втекти від негативу та проблем буденності» [15].

Оскільки корейська субкультура в більшості залучає до себе підлітків, ми розглянемо підлітковий вік та вплив корейської субкультури на підлітків, як учасників субкультури.

Підлітковий вік – це період дорослішання, коли людина з дитини стає біологічно, психологічно та соціально зрілою особистістю. За визначенням ООН підлітковий вік це період від 10 до 19 років. У цей період в особистості дитини відбуваються зміни які викликають суперечність, їх називають критичними періодами або віковими кризами.

Фактори, які підсилюють критичність вікових криз, є надмірний контроль та жорсткі вимоги дорослих, які не готові визнавати певну самостійність дитини та дати їй хоча б часткову можливість приймати за себе рішення, які стосуються її життя. В період, кризи 12-13 років, яка схожа з кризою 3 років («Я сам»), але вона виражається в соціальному сенсі. Це саме, той вік коли авторитет дорослого відходить на другий план, а на перший виступає думка однолітків. В цей період дитина схильна до негативізму, сварок, виявляє ворожість до оточення. В кризу 15-17 років підліток опиняється на межі шкільного та нового дорослого життя. У цей час дитина усвідомлює реальність світу. Великим навантаженням в цей період – відповідальність перед собою, реальні досягнення за весь час. До цього додається страх перед новим, помилитися, невдачі під час вступу до вищого

навчального закладу.

Завдяки віковим кризам з'являються новоутворення в особистості підлітка. Різка зміна способу життя, включеність в інші види діяльності, спілкування з новими людьми зумовлюють певну напруженість, що сприяють зміні внутрішнього плану дій, переоцінки пріоритетів, з'являється самоконтроль та самоусвідомлення.

Ю. Шевчук виділила, що із часом відбувається переорієнтація спілкування з дорослими на спілкування з ровесниками, що здійснюється завдяки наступним факторам:

- однолітки є важливим каналом інформації для підлітків, тоді як дорослі стають «недостовірним» джерелом інформації, яке іноді не задовольняє всіх інформаційних потреб підлітка, наприклад, у питаннях інтимно-особистісної сфери;

- спілкування з однолітками – це специфічний вид емоційного контакту, в процесі якого здійснюється взаємодопомога, з'являється почуття солідарності. У той же час серед дорослих підліток все рідше зустрічає підтримку, натомість переживає нерозуміння й неприйняття» [41, с. 76-79].

Підліток застосовує свої соціальні знання і навички, які засвоєні на попередніх вікових етапах та в спілкуванні з дорослими, а також зразки поведінки, які можуть бути прийнятні, так і не прийнятні в суспільстві. Але на цьому підліток не зупиняється, адже він продовжує засвоювати нові зразки поведінки, але уже більш розширеному соціальному середовищі. Підлітки прагнуть зайняти своє місце в соціальній системі, користуватися авторитетом однолітків. Це можна назвати прагненням в придбанні якомога більш високого статусу в суспільстві, досягнення суспільного визнання.

Одним із способів показати свою самостійність і незалежність в підлітковому віці та задовольнити своє бажання в спілкування, є приєднання до субкультур. В субкультурах підліток може реалізувати себе як особистість,

самовиражатися, збагачувати свій соціальний досвід.

«Участь у неформальних об'єднаннях різного спрямування виступає також специфічним шляхом окреслення ідентичності підлітка, яка, за словами І. Пільганчук, І. Булах, є результатом самоусвідомлення та самовизначення ним власного «Я». Наслідком цих процесів, на думку цих авторів, є динамічна система уявлень підлітка про себе, оцінок своїх дій, думок, почуттів, моральності й інтересів, ідеалів і мотивів поведінки, цілісна оцінка самого себе як особистості, свого місця в житті, відчуття особистісної цінності всього того, що входить у сферу «Я» [26, с. 802-805].

І. Зязюн, М. Коновалов, І. Гільберг, О. Іванова, О. Пахомов вивчали питання залучення підлітків до субкультур, процес формування і їх розвиток серед підлітків, їх мотивації та цінностей, які їх притягують.

Соціалізація підлітків в межах корейської субкультури починається через використання соціальних мереж через приєднання до тематичних груп або їх створення в популярних месенджерах. Вони створюють блоги, відео-акаунт для поширення та обізнаності в корейській субкультурі.

Через спілкування в соціальні мережах, учасники домовляються про зустріч в реальному житті. Організують тематичні зустрічі, де підлітки діляться спільними захопленнями, домовляються за організацію спільного дозвілля, наприклад створення танцювальної кавер-групи.

Не менш важливою є зовнішня атрибутика корейської субкультури, що дозволяє продемонструвати свою позицію і особистий погляд на життя. Завдяки цьому формується почуття приналежності, відчуття «себе серед своїх». Крім того це засіб набуття статусу у своєму середовищі, оскільки норми і цінності молодіжної субкультури є груповими, їх прийняття стає обов'язковим і виступає засобом самоствердження. Такий «субкультурний стиль» надає відчуття індивідуальності, адже претендує на унікальність і експериментальність, всіляко підкреслюючи свою відмінність від інших.

Вплив корейської субкультури слід розглядати з різних аспектів: як із позитивного, так і негативного боку.

Виконавці не співають про наркотики, розпусний спосіб життя й подібні речі, які доволі часто зустрічаються в західній музиці, а скоріше про теми, які хвилюють суспільство, особистісні та соціальні проблеми, що спонукає шанувальників бути емпатійними, організовувати благодійні заходи або соціальні проекти. Через пісні підліток стає самовпевненим, проявляє креативність, лідерські якості.

Багато підлітки займаються саморозвитком, розширюють свої знання про культуру інших народів, починають займатися спортом, слідкувати за своїм здоров'ям вивчають корейські та англійську мови для комунікації з міжнародними учасниками субкультури. Організують спільне дозвілля у вигляді тематичних зборів або організації танцювальних клубів.

Захоплення корейською культурою формує в підлітків самосвідомість, самовиховання та самовираження.

Ми виділили, такі негативні аспекти соціалізації підлітків в межах корейської субкультури:

- більшість учасників корейської субкультури, спілкуються в межах Інтернету, вони поступова втрачають навички соціалізації за межами віртуального світу, якщо не знаходять однодумців в їхньому оточенні;

- неадекватне і неусвідомлене захоплення корейськими групами переростає у фанатизм. Учасники субкультури перестають адекватно відноситися до своїх кумирів і вони стають сасен-фанатами [52]. Вони акцентують своє життя навколо артиста, байдуже відносяться до свого майбутнього, що може проявлятися в відстороненні від сім'ї, друзів, навчання та хобі;

- спотворення уявлень про красу, через «Корейські стандарти краси». У Кореї панує культ зовнішності, який впливає на корейську індустрію, де кожен учасник, k-пор групи, повинен відповідати стандартам краси, навіть якщо вони

шкодять здоров'ю. Це проявляється в недостатній вазі або через пластичні операції, або фальшивих елементах корекції зовнішності;

- низька самооцінка, наявність «комплексу неповноцінності», через надмірно високі вимоги до зовнішності, здібностей та особистих якостей.

Отже, у цьому розділі ми визначили позитивні та негативні впливи корейської субкультури на соціалізацію підлітків. До позитивних належать формування в підлітків самосвідомості, самовиховання та самовираження. До негативних впливів належать такі: низька самооцінка через спотворення уявлень про красу, надмірно високі вимоги та втрата навичок соціалізації, розвиток фанатизму. Ми розкрили передумови залучення до субкультури дітей підліткового віку:

1.4. Сутність та зміст соціально-педагогічної профілактики негативних явищ серед молоді

У науковій літературі термін «профілактика» тлумачиться як комплекс правових, економічних, політичних, психолого-педагогічних заходів, спрямованих на попередження, обмеження та локалізацію негативних явищ у соціальному середовищі. У соціальній педагогіці їй обґрунтуванню присвячені роботи Т. Алексєєнко, С. Безпалько, Л. Животовської, І. Зверєвої, А. Капської, Л. Коваль, В. Оржеховської, О. Островського, І. Пінчука, С. Страшко, С. Хлєбїк та ін..

«Дослідники у сфері соціальної педагогіки та соціальної роботи визначають профілактику як сукупність або ж систему заходів, розроблених з метою попередження виникнення та розвитку будь-яких відхилень у розвитку, навчанні, вихованні особистості, а також загалом як комплекс превентивних заходів, які проводяться шляхом організації загальнодоступної медико-психологічної і соціально-педагогічної підтримки» [16, с. 85-101].

За О. Безпалько соціальна профілактика – це «напрям соціально-педагогічної діяльності, що передбачає комплекс соціальних, економічних, політичних, правових, медичних, психолого-педагогічних заходів, спрямованих на попередження, обмеження, локалізацію негативних явищ у соціальному середовищі» [4].

Профілактика проводиться у різних галузях діяльності, таких як сім'я, школа, громадські організації тощо. Вона може включати в себе роботу з різними категоріями населення: дітьми та молоддю, соціально незахищеними групами населення, людьми, які мають залежності.

«Соціально-педагогічна профілактика – це система заходів соціального виховання, спрямованих на створення оптимальної соціальної ситуації розвитку дітей і підлітків і які сприяють прояву різних видів його активності» [33, с. 297].

Метою соціально-педагогічної профілактики виступає попередження девіантної поведінки, зниження рівня злочинності, профілактика наркозалежності і алкоголізму, формування в суспільстві здорового способу життя, формування позитивних якостей, як толерантність та створення умов для повноцінного функціонування суспільства.

Соціально-педагогічна профілактика виступає важливим інструментом громадського контролю за процесами, що відбуваються в суспільстві, і формування здорового соціального середовища для розвитку особистості і суспільства в цілому.

«Об'єктами (цільовими групами) соціальної профілактики є як все суспільство у цілому, так можуть бути і окремі особи, соціальні групи, верстви населення, які страждають або можуть постраждати від проблем чи негативних явищ, ті, що своїми діями, поведінкою, способом життя сприяють розвитку проблем, а також особи, соціальні групи та організації, від дій яких залежить попередження розвитку та усунення причин негативних явищ та їх наслідків» [28, с. 207].

«Суб'єктами соціально- педагогічній профілактиці виступають: спеціально створені організації та установи, спеціалісти, окремі особи, волонтери, що зацікавлені у попередженні та подоланні проблеми, і які мають необхідні для цього ресурсами (інтелектуальні, фінансові, методичні тощо)» [16, с. 85-101].

Вчені В. Лук'янов, Л. Беленко, Л. Тарасенко, Н. Шевченко та ін., поділяють профілактику на два види: загальну та спеціальну профілактику. Загальна профілактика спрямована широкі верства населення та полягає в попередженні проблем у майбутньому як окремої людини так і суспільства, шляхом усунення та нейтралізації факторів, що є причиною їх виникнення. Спеціальна профілактика спрямована окремі групи, які знаходяться в особливих умовах, що збільшують ризик виникнення та загострення проблеми, чи ж вже відчувають на собі її наслідки. Спеціальна профілактика передбачає систему заходів та методів, спрямованих на попередження та локалізацію конкретних негативних явищ у поведінці людей. Також виділяють індивідуальний рівень – комплекс заходів, спрямованих на окрему особу, поведінка якої має ознаки проблематичності.

«Соціальна профілактика негативних явищ може здійснюватися на рівні всього суспільства, окремого регіону, макросередовища (макрорівень), окремої соціальної групи, установи, організації, мікросередовища (мікрорівень), окремого індивіда (індивідуальний рівень). Профілактична робота на макрорівні реалізовується у вигляді комплексних профілактичних програм, кампаній у засобах масової інформації, масових заходів, координованої діяльності мережі установ та організацій. На мікрорівні профілактика здійснюється у вигляді спеціальних програм, заходів і окремих дій в межах установ, організацій та за місцем проживання. Індивідуальний рівень профілактики – робота, що проводиться спеціалістами та волонтерами з окремими особами» [1, с. 14].

Профілактика будь-якої соціальної проблеми спрямовується як на соціальне середовище, в якому вона формується, та й на особистість, яка відчуває наслідки цієї проблеми.

Залежно від стадії розвитку негативних явищ або проблем, профілактичні методи можна поділити на три види: первинні, вторинні, третинні.

«Первинна профілактика спрямовується на збереження і розвиток умов, які забезпечують здоров'я, на збереження життя людей, на попередження негативного впливу на нього факторів соціального і природного середовища. Первинна профілактика є масовою і найбільш ефективною» [16, с. 85-101].

Первинна профілактика несе інформаційно роз'яснювальний характер, передбачаючи підвищення обізнаності представників цільових груп з певних питань, формування у них цінності здоров'я та відповідних особистісних якостей, а також навичок, що допоможуть відмовитися від певних стандартів поведінки та негативних звичок.

«Метою вторинної профілактики є діяльність спрямована на поширення певних негативних явищ, що вже мають місце у суспільстві чи соціальній групі, попередження загострення таких явищ та їх наслідків. Показником необхідності проведення вторинної профілактики є характер поведінки, який завдає шкоди суспільству чи інтересам окремих осіб. Порухення поведінки засвідчує про спотворення ціннісних орієнтацій і недоліки внутрішніх регуляторів поведінки людини» [16, с. 85-101].

Третинна профілактика – це сукупність заходів, спрямованих на корекцію поведінки, її переорієнтацію, а також реабілітацію.

«Третинна профілактика спрямована на попередження рецидивів негативних явищ у суспільстві та девіантної поведінки осіб, яким була властива така поведінка раніше, а також на відновлення особистісного і соціального статусу людини» [16, с. 85-101].

Основні методи профілактики негативних соціальних явищ серед молоді встановлюються спільними зусиллями держави, соціальних організацій, педагогічної спільноти та експертів з питань молодіжної політики. Велику роль у встановленні цих методів відіграють наукові дослідження, експертні оцінки та

практичний досвід роботи з молоддю.

Методи соціально-педагогічної роботи використовуються для стимулювання розвитку потенційних можливостей особистості, позитивної зміни життєвої ситуації та розв'язання проблем, а також досягнення професійних завдань соціального педагога. Форми соціально-педагогічної роботи включають різноманітні варіанти організації взаємодії між соціальним педагогом і соціальними суб'єктами. Головна мета цих форм – створення умов для позитивної активності дітей та молоді, соціалізації, надання допомоги і підтримки.

Особистість швидше освоює інформацію, коли активно вбирає знання, задає запитання та обговорює незрозумілі аспекти. Тому для ефективної соціально-педагогічної профілактичної роботи з учнями важливо використовувати методи, які сприяють осмисленню цінностей суспільства та дозволяють учням виступати як суб'єктам виховання. Серед таких методів можна використовувати дискусії, диспути та мозковий штурм.

«Дискусія є ефективним засобом формування власної позиції молодої людини, її ставлення до певних питань. У процесі дискусії учні вчаться аргументувати свою позицію, розширювати, поглиблювати, змінювати свої думки» [23, с. 77].

«Диспут – метод формування міркувань, оцінок, переконань шляхом зіткнення думок, участь у якому дає можливість учням аналізувати поняття і докази, захищати свої погляди, що сприяє активізації узагальненості, стійкості, гнучкості знань, які здобуваються ними» [23, с. 77].

«Засобом швидкого включення учнів у роботу на основі вільного висловлення своїх думок є мозковий штурм, який доцільно проводити при обговоренні суперечливих питань, стимулюванні невпевнених учнів до участі в заході, зборі великої кількості ідей (без обґрунтування, роз'яснення) протягом короткого проміжку часу, що уможлиблює появу відчуття затребуваності, значимості кожної особистості» [23, с. 77].

«З допомогою гри «моделюються різні ситуації, в яких формуються й відпрацьовуються необхідні навички» [23, с. 77]. Соціальний педагог, виконуючи профілактичну функцію може застосовувати соціально-творчі ігри (соціально-рольові, ділові, режисерські, театралізовані), які сприяють розвиткові фантазії, емоційної мобільності особистості, усвідомленню соціальних ролей, формуванню професійних умінь, навичок, розвитку професійної самосвідомості учнів.

«Інтерактивні акції являють собою низку заходів профілактичного спрямування, як-от поширення спеціальної літератури, презентація діяльності організацій, що здійснюють превенцію різноманітних суспільних девіацій» [23, с. 77].

Також методи, які використовують у соціально-педагогічній профілактиці виступають: профілактично консультативна бесіда; диспути, постійне спостереження; теоретичні конференції, вечори запитань та відповідей, усні журнали, профілактичні тренінги стимулювання розвитку нових навичок, моделей поведінки; метод нейтралізації конфліктної ситуації, телефони довіри і анонімні консультації, допомога психіатра, волонтерська робота та ін.

Соціально-педагогічна профілактика негативних явищ серед молоді спрямована на запобігання та зменшення ризику виникнення проблем, що впливають на фізичне, психологічне та соціальне благополуччя молодих людей. Її сутність полягає у створенні умов для розвитку молоді, формуванні позитивних цінностей, соціальних навичок та компетентностей, а також у забезпеченні їх соціальної адаптації та успішного життєвого шляху.

Отже, соціально-педагогічну профілактику ми розуміємо як спрямування на створення оптимальної соціальної ситуації розвитку дітей і підлітків. У соціально-педагогічній профілактиці використовуються різні методи, такі як консультативні бесіди, спостереження, тренінги, ігри, дискусії, залучення до волонтерської роботи тощо. Ці методи спрямовані на створення оптимальних умов для розвитку молоді, формування позитивних цінностей та навичок, а також на попередження і

зменшення ризику виникнення проблем серед молоді.

РОЗДІЛ 2

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА ВПЛИВУ КОРЕЙСЬКОЇ СУБКУЛЬТУРИ НА ПІДЛІТКІВ

2.1. Дослідження впливу корейської субкультури на соціалізацію підлітків

Актуальність нашого дослідження зумовлена поширення корейської субкультури серед підлітків та її вплив на їх соціалізацію.

Для дослідження впливу корейської субкультури на соціалізацію підлітків було використано комплекс теоретичних та емпіричних науково-дослідних методів. Такі теоретичні методи як аналіз, узагальнення, порівняння та систематизація науково-педагогічної літератури, та такі емпіричні методи як спостереження, бесіда, анкетування, становлять основу експериментальної роботи.

Мета експериментальної роботи полягала в діагностиці впливу корейської субкультури на соціалізацію підлітків.

Нами було проведено теоретичний аналіз наукової літератури щодо впливу корейської субкультури на соціалізацію підлітків та проаналізовані дослідження впливу молодіжних субкультур на соціалізацію підлітків, вплив корейської субкультури на соціалізацію, а також здійснено аналіз зарубіжного досвіду з цього питання. Розроблено загальні підходи профілактики негативного впливу і методика дослідження впливу корейської субкультури на соціалізацію підлітків.

У параграфі 1.1 ми визначили основні компоненти соціалізації. Підбір методів здійснювався з урахуванням зазначених показників

З метою дослідження впливу корейської субкультури на соціалізацію підлітків, ми вирішили діагностувати рівень адаптації, ціннісних орієнтацій, самооцінки підлітків у межах корейської субкультури як компоненти соціалізації.

Задля досягнення цієї мети нами було підібрано такі методи:

- Методика діагностики соціально-психологічної адаптації, запропонована К. Роджерсом і Р. Даймондом (див. Додаток А);
- Методика визначення особистісної адаптованості за В. Фурманом (див. Додаток Б);
- Методика «Ціннісні орієнтації» Рокіча (див. Додаток В);
- Методика «Визначення рівня своєї самооцінки» (розроблена Г. Казанцевою) (див. Додаток Г)

Соціалізація – це явище, що включає як процес, так і результат активного відтворення соціального досвіду індивідом. Цей досвід набувається через спілкування та участь у суспільному житті. Поняття соціалізації переважно пов'язане з соціальним досвідом, розвитком і формуванням особистості під впливом суспільства, інститутів власності та агентів соціалізації. Процес соціалізації також формує механізми взаємодії особистості з її оточенням.

У цьому контексті, під час соціалізації людина стає об'єктом, який сприймає, приймає та освоює традиції, норми та ролі, що сформовані суспільством. Сам процес соціалізації забезпечує нормальне функціонування особистості у суспільстві.

У результаті соціалізації відбуваються розвиток, формування та становлення особистості, і соціалізація сама є необхідною передумовою адаптації індивіда у суспільстві. Соціальна адаптація є одним з основних механізмів соціалізації, одним із шляхів повноцінного проходження процесу соціалізації.

Соціальна адаптація – це процес пристосування індивіда до умов соціального середовища і водночас часткове пристосування самого середовища до індивіда; вид взаємодії особистості чи соціальної групи із соціальним середовищем.

Для діагностики соціальної адаптації підлітків було обрано такий комплекс діагностичних методик:

Методика діагностики соціально-психологічної адаптації, запропонована К. Роджерсом і Р. Даймондом, являє собою опитувальник, що включає 101 твердження, які випробуванням пропонується оцінити за 7-бальною шкалою залежно від відповідності тверджень, що пропонувались в опитувальнику, уявленням випробуваних про себе. Методика дозволяє оцінити інтегральні показники адаптації, самоприйняття, прийняття інших, емоційної комфортності, інтернальності, прагнення до домінування; позитивні і негативні полюси цих інтегральних показників.

Інтегральний показник адаптації відображає співвідношення адаптаційних і дезадаптаційних тенденцій функціонування людини в соціумі. Цей показник містить у собі такі аспекти, як самоприйняття, прийняття інших, емоційна комфортність, інтернальність і прагнення до домінування.

Показник адаптивності є позитивним полюсом та інтегральним показником адаптації і відображає гомеостатичні і гедоністичні ставлення людини до зовнішнього світу.

Методика визначення особистісної адаптованості (за В. Фурманом). Бланк методики у верхній частині містить дані про опитуваного та коротку інструкцію, у нижній – висновок, а у середній – таблицю, що складається з одного запитання, п'ятнадцяти складових зовнішнього і внутрішнього світу особистості та п'яти можливих варіантів відповідей у кожному випадку. При цьому все поле життєдіяльності особистості (школяра чи педагога, в залежності від програми дослідження, її мети та предмета), розділено на чотири сфери: «школа», «сім'я», «вулиця», «власне Я», і в кожній із цих сфер зафіксовані найголовніші компоненти, з якими особистість постійно вступає у взаємодію. Отже, шляхом самооцінювання опитуваний визначає власне ставлення до навколишнього світу, оточуючих його людей і до самого себе.

Опитувальник допомагає визначити рівень адаптованості до життя, ступінь гармонійності у взаєминах з оточенням.

За шкалою ставлень відповідь «дуже позитивне» оцінюється 5 балами, «позитивне» – 4, «нейтральне» і за відсутності самооцінки – 0, «негативне» – -4, «вкрай негативне» – 5 балами.

Процедура підрахування кінцевого результату передбачає підсумок позитивних і негативних оцінок. Отримане число є первинним результативним показником за шкалою особистісної адаптованості («сира» оцінка), яка відповідає певному рівню адаптованості особистості.

Ціннісні орієнтації особистості виконують функції регуляції поведінки і визначення її мети, зв'язують в єдине ціле особистість і соціальне середовище. На кожній стадії розвитку особистості вибір переважаючого механізму формування ціннісної системи визначається складним комплексом внутрішніх і зовнішніх чинників. Внутрішні психологічні чинники і чинники зовнішнього соціального середовища визначають особливості розвитку системи ціннісних орієнтацій, взаємодіючи між собою при здійсненні тієї або іншої діяльності.

Методика «Ціннісні орієнтації» розроблена Мілтоном Рокичем як тест особистості, спрямований на вивчення ціннісно-мотиваційної сфери людини. Система ціннісних орієнтацій визначає змістовну сторону спрямованості особистості і складає основу її відносин до навколишнього світу, до інших людей, до себе самої, основу світогляду і ядро мотивації життєвої активності, основу життєвої концепції і «філософії життя».

Методика встановлення ціннісних орієнтацій М. Рокіча заснована на прямому ранжуванні списку цінностей і є найпоширенішою в наш час. М. Рокіч розрізняє два класи цінностей:

- термінальні – переконання в тому, що якась кінцева мета індивідуального існування варта того, щоб до неї прагнути;
- інструментальні – переконання в тому, що якийсь образ дій або властивість особистості є кращим у будь-якій ситуації.

Цей розподіл відповідає традиційному розподілу на цінності-цілі й цінності-

засоби. Перевагою методики є універсальність, зручність і економічність у проведенні обстеження й обробці результатів, а також гнучкість – можливість варіювати як стимульний матеріал (списки цінностей), так і інструкції.

Респонденту пред'явлені два списки цінностей (по 18 у кожному), або на аркушах паперу в алфавітному порядку, або на картках. У списках випробуваний присвоює кожній цінності ранговий номер, а картки розкладає по порядку значущості. Остання форма подачі матеріалу дає більш надійні результати.

Спочатку пред'являється набір термінальних, а потім набір інструментальних цінностей

Самооцінка грає важливу роль у соціалізації людини. Вона є компонентом, який визначає, як людина оцінює себе та свою цінність у взаємодії з оточуючим світом. Самооцінка формується на основі різних факторів, таких як досвід, успіхи, відношення оточуючих людей та соціальні норми.

Самооцінка відноситься до процесу, в якому людина оцінює себе, свої можливості, якості та своє місце у відношенні до інших людей. Це важлива складова самосвідомості, яка включає не лише знання про себе, а й оцінку самої себе, своїх здібностей, моральних якостей та вчинків. Самооцінка є важливим фактором, що регулює поведінку людини.

Самооцінку можна поділити на адекватну та неадекватну. Адекватна самооцінка дозволяє людині ставитися до себе критично, розумно оцінювати свої сили відповідно до різноманітних завдань і вимог, що ставляться перед нею. Неадекватна самооцінка може бути перекрученою, коли людина завищує свої можливості, або недооціненою, коли вона недооцінює себе.

Методика «Визначення рівня своєї самооцінки» (розроблена Г. Казанцевою) та пропонує певну кількість тверджень, навпроти яких ставиться один з трьох варіантів відповідей: «так» (+), «ні» (-), «не знаю» (?), які відповідають власній поведінці в аналогічній ситуації.

Підраховується кількість позитивних відповідей (+), спочатку за непарними

номерами, а потім за парними. Від першого результату віднімається другий. Кінцевий результат знаходиться в інтервалі від -10 до +10.

Отже, запропоновані методики діагностики дозволяють визначити вплив корейської субкультури на компоненти соціалізації, як адаптація, ціннісні орієнтації та самооцінка.

2.2. Зміст, форми та методи соціально-педагогічної профілактики впливу корейської субкультури на підлітків

Визначення впливу корейської субкультури на соціалізацію підлітків, соціально-педагогічної профілактики її сутності та змісту, здійснене нами в 1 розділі нашого дослідження, стало підґрунтям для розробки програми соціально-педагогічної профілактики негативного впливу корейської субкультури на соціалізацію підлітків.

Зміст другого етапу нашого дослідження передбачає розробку та впровадження програми соціально-педагогічної профілактики негативного впливу корейської субкультури на підлітків.

Виходячи з цього, спочатку ми сформуваємо основні положення, які стали основою розробки програми профілактики впливу корейської субкультури:

1. Ключовим визначенням профілактики у нашому дослідженні є таке: напрям соціально-педагогічної діяльності, що передбачає комплекс соціальних, економічних, політичних, правових, медичних, психолого-педагогічних заходів, спрямованих на попередження, обмеження, локалізацію негативних явищ у соціальному середовищі.

2. Мета первинної профілактики впливу корейської субкультури на соціалізацію підлітків – покращення психічної адаптації підлітків, їхніх міжособистісних відносин, ознайомлення з негативним впливом корейської

субкультури та наслідками.

3. Серед напрямів первинної профілактики негативного впливу такі: формувати поняття про морально-психологічну стійкість особистості як основу здорового способу життя; виховувати культуру потреб, бажань, захоплень підлітків; виховувати критичне ставлення до різних ситуацій.

Нами було розроблено програму соціально-педагогічної профілактики негативного впливу корейської субкультури на соціалізацію підлітків.

Мета програми: зниження негативного впливу корейської субкультури на соціалізацію підлітків через підвищення інтересу до різних сфер сучасного дозвілля.

Завдання програми:

1. Інформування підлітків щодо негативного впливу корейської субкультури.
2. Формування інтересу до різних видів дозвілля.
3. Розвиток життєвих умінь, а саме комунікативних навичок, критичного мислення, самоуправління.

Завдання нашої програми виступають напрями профілактичної діяльності щодо впливу корейської субкультури на соціалізацію підлітків.

Зміст кожного завдання характеризується таким чином:

Інформування підлітків щодо негативних наслідків впливу корейської субкультури на соціалізацію передбачає інформування про ознаки, механізм її формування, наслідки для фізичного, психічного розвитку особистості.

Формування інтересу до різних видів дозвілля включає визначення здібностей, можливостей та потреб у реалізації різних видів діяльності (музичної, спортивної, художньої тощо); ознайомлення з діяльністю кружків, секцій, громадських організацій; створення ситуації успіху у певній діяльності.

Розвиток життєвих умінь розкривається через навчання підлітків умінням сказати «ні», управляти почуттями та емоціями, розвиток критичного мислення,

приймати оптимальні рішення.

Ми виділили знання та уміння, якими повинні оволодіти підлітки після впровадження програми.

Знання про:

- ознаки негативного впливу корейської субкультури на соціалізацію, механізми її формування, наслідки для фізичного, психічного розвитку особистості;

- способи керування емоційним станом, розвиток критичного мислення;
- про альтернативні шляхи проведення дозвілля.

Уміння:

- керувати своїми емоціями та почуттями;
- говорити «ні»;
- розвиток емпатії;
- приймати рішення.

Програму соціально-педагогічної профілактики негативного впливу корейської субкультури на соціалізацію підлітків було розроблено з урахуванням єдності трьох компонентів: когнітивного (інформаційного), емоційного та поведінкового. Когнітивний компонент профілактичної діяльності відображає інформаційне наповнення програми, що проявлялось в отриманні підлітками достовірної інформації з питань, що виникали. Крім того, підлітки повинні вміти знаходити необхідну інформацію, уміти її аналізувати, виділяти причинно-наслідкові зв'язки, вибудовувати певну систему перевірки даних. Емоційний компонент забезпечує формування стійкого негативного ставлення до негативних аспектів субкультури. Поведінковий компонент сприяє інтегруванню знань у профілактичні дії.

Запропонована програма профілактики розрахована на один місяць навчання у школі, заняття проходять двічі на тиждень та проведення відповідних заходів.

Виділення зазначених напрямів передбачало підбір форм та методів для досягнення мети програми профілактики негативного впливу корейської субкультури на соціалізацію підлітків.

Первинна профілактика спрямовується на збереження і розвиток умов, які забезпечують здоров'я, на збереження життя людей, на попередження негативного впливу на нього факторів соціального і природного середовища. Первинна профілактика є масовою і найбільш ефективною.

Первинна профілактика несе інформаційно-роз'яснювальний характер, передбачаючи підвищення обізнаності представників цільових груп з певних питань, формування у них цінності здоров'я та відповідних особистісних якостей, а також навичок, що допоможуть відмовитися від певних стандартів поведінки та негативних звичок.

Поняття «метод» розуміють як сукупність підходів, прийомів, операцій практичного чи теоретичного засвоєння дійсності.

Існує багато підходів до визначення методів виховання. Перш за все, це педагогічні методи, серед яких виділяють три групи: методи формування свідомості, «спрямовані на формування певних понять, оцінок, суджень, світогляду особистості» (переконання, навіювання, приклад); методи організації діяльності – «способи закріплення, формування позитивного досвіду поведінки, відносин, дій та вчинків» (доручення, гра); методи стимулювання діяльності – передбачають «стимулювання особистості до покращення чи зміни своєї поведінки, розвитку мотивації на соціально схвалені способи та види діяльності» (методи позитивного підкріплення, методи негативного підкріплення, методи змагання); методи самовиховання – «сприяють свідомій зміні людиною власної особистості відповідно до суспільних вимог та особистісного плану самовдосконалення» (методи самооцінки, методи самоорганізації, методи самоконтролю, методи самокорекції).

При виборі форм і методів навчання, які застосовувались у програмі, ми

виходили з мети, завдань і змісту профілактики впливу корейської субкультури на соціалізацію підлітків. Реалізація основних завдань профілактики впливу корейської субкультури на соціалізацію підлітків передбачали використання активних форм та методів навчання (інформування, мозковий штурм, дискусія, тренінг, міні-лекція, групова бесіда).

Використання методу інформування реалізується шляхом передачі інформації на тему: «Корейська субкультура» та визначення негативного впливу корейської субкультури, ознаки прояву і способів попередження і боротьби.

Проведення диспуту на тему: «Вплив субкультур на життя підлітків» передбачало обговорення з підлітками вплив різноманітних субкультур. Визначення думок респондентів щодо того: які субкультури вони знають? яке місце вони займають у житті підлітка? чи представляють респонденти своє життя без субкультури?

Мозковий штурм (брейн-стормінг) як інтерактивний метод сприяв активізації, заохоченню до креативного мислення підлітків щодо визначення поняття «фанатизм», шляхи її попередження, лікування.

Тренінг є дієвою формою розвитку вмінь (взаємодіяти з позиції демократичного стилю, керувати емоційним станом, прогнозувати наслідки своїх дій та ефективно вирішувати конфліктні ситуації тощо). Реалізація напряму профілактичної тренінговою програмою ефективної адаптації підлітків Мета тренінгу: створення умов для розвитку необхідних навичок і формування адекватних, конструктивних способів вирішення проблем, що дозволяють протистояти негативним ситуаціям у підлітків зі складнощами соціальної адаптації.

ВИСНОВКИ

У даній кваліфікаційній роботі було проведено дослідження з метою теоретично обґрунтувати програму соціально-педагогічної профілактики негативного впливу корейської субкультури на соціалізацію підлітків.

Було розкрито сутність поняття субкультури як мезофактору соціалізації. Визначено, що соціалізація – це процес становлення особистості як суспільної істоти, включаючи налагодження зв'язків з суспільством, засвоєння цінностей, норм та розвиток особистісних властивостей.

Поняття «корейська субкультура» визначається як субкультура, яка об'єднує, музичний жанр корейської поп-музики та сучасну моду, стиль та традиції Південної Кореї.

Нами було виділено негативні впливи корейської субкультури для соціалізації сучасних підлітків: низька самооцінка через спотворення уявлень про красу та надмірно високі вимоги та втрата навиків соціалізації, розвиток фанатизму

Субкультура – частина всього, що створено людським суспільством: це будь-яка група у складі більшої, збірної культури, члени якої мають інтереси, що відрізняються від інтересів тих, хто належить до основного річища культури. У вужчому розумінні, субкультура – це будь-яка відмінна за стилем та ідентичністю група.

Субкультура виступає як мезофактор соціалізації, що впливає на формування ідентичності, цінностей, навичок та ставлення до світу учасників субкультури. Вона створює можливості для самовираження, спілкування та знаходження підтримки у однодумців, але також може мати свої недоліки та негативні наслідки. Розуміння сутності та змісту субкультури дозволяє нам краще зрозуміти роль субкультури у процесі соціалізації індивіда. Вона допомагає

формувати соціальну ідентичність та самосвідомість, дозволяє людям знайти своє місце у суспільстві та встановити відносини з оточуючими.

Результати дослідження показали, що корейська субкультура несе значний негативний вплив на соціалізацію підлітків, що може виявлятися у зміні поведінкових моделей, цінностей, інтересів та способів спілкування. Враховуючи цей факт, розробка програми соціально-педагогічної профілактики стає надзвичайно важливою для запобігання негативним наслідкам цього впливу.

Ми визначили, що соціально-педагогічна профілактика – це система заходів соціального виховання, спрямованих на створення оптимальної соціальної ситуації розвитку дітей і підлітків і які сприяють прояву різних видів його активності. Було розкрито зміст, форми та методи соціально-педагогічної профілактики. Ці заходи включають роботу з батьками, вчителями та іншими фахівцями, що працюють з підлітками, проведення тренінгів, лекцій, групових та індивідуальних консультацій, а також впровадження соціально- педагогічних програм у школах та інших освітніх установах.

За визначеннями М. Лукашевича та інших дослідників, соціалізація є процесом становлення особистості як суспільної істоти, включаючи налагодження зв'язків особистості з суспільством, засвоєння цінностей, норм та розвиток особистісних властивостей. Соціалізація включає такі взаємозалежні процеси, як соціальна адаптація, індивідуалізація та соціально-психологічна інтеграція.

Нами було розроблено методика дослідження впливу корейської субкультури на соціалізацію підлітків, яка має на меті дослідити вплив корейської субкультури на соціалізацію .

Основними методами цієї методики є такі: методика діагностики соціально-психологічної адаптації, запропонована К. Роджерсом і Р. Даймондом, методика визначення особистісної адаптованості (за В. Фурманом), методика «Ціннісні орієнтації» Рокіча, питальник «Особистісна біографія» О. Моткова, методика «Визначення рівня своєї самооцінки» (розроблена Г. Казанцевою); для

діагностування рівня адаптації, ціннісних орієнтацій, самооцінки підлітків в межах корейської субкультури як компоненти соціалізації.

Нами була розроблена програма соціально-педагогічної профілактики негативного впливу корейської субкультури на соціалізацію підлітків, мета якої – знизити негативний вплив корейської субкультури на соціалізацію підлітків через підвищення інтересу до різних сфер сучасного дозвілля.

Завдання, які вирішувалися в ході реалізації програми: інформування підлітків щодо негативного впливу корейської субкультури, формування інтересу до різних видів дозвілля, розвиток життєвих умінь.

Програму соціально-педагогічної профілактики негативного впливу корейської субкультури на соціалізацію підлітків було розроблено з урахуванням єдності трьох компонентів: когнітивного (інформаційного), емоційного та поведінкового. Когнітивний компонент профілактичної діяльності відображає інформаційне наповнення програми, що проявлялось в отриманні підлітками достовірної інформації з питань, що виникали. Крім того, підлітки повинні вміти знаходити необхідну інформацію, вміти її аналізувати, виділяти причинно-наслідкові зв'язки, вибудовувати певну систему перевірки даних. Емоційний компонент забезпечує формування стійкого негативного ставлення до негативних аспектів субкультури. Поведінковий компонент сприяє інтегруванню знань у профілактичні дії, як поширення інформації про негативні сторони субкультури, в соціальній підтримці для зміцнення знань та підвищення мотивації.

Основні методи, методики, техніки, які були використані в програмі: інформування, мозковий штурм, дискусія, тренінг, міні-лекція, групова бесідає

На основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що соціально-педагогічна профілактика негативного впливу корейської субкультури на соціалізацію підлітків є актуальною та необхідною. Упровадження соціально-педагогічних заходів допоможе зменшити негативний вплив корейської субкультури та сприятиме формуванню здорової соціалізації підлітків. Однак, для

досягнення більш ефективних результатів, необхідним є подальше дослідження та вдосконалення змісту та засобів профілактики, а також їхня практична реалізація в освітніх установах та соціальному середовищі, де знаходяться підлітки. Мету роботи досягнуто.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Активні методи просвітницької діяльності у профілактиці ВІЛ/СНІДу та ризикованої поведінки : посіб. для спец. приймальників-розподільників, притулків для неповнолітніх та виховних колоній / О. В. Безпалько, Н. В. Зимівець, Т. В. Журавель, В. П. Лютий / за заг. ред. Р. Х. Вайноли, Т. Л. Лях. Київ :ТОВ «ДКБ «РОТЕКС» 2007. 190 с.
2. Алексеева О. Р. Роль медіапростору у процесі соціалізації підлітків. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. Старобільськ, 2015. № 2. С. 6-18.
3. Алексеева Ю. А., Артемчук О. Г., Шишова О. М. Психодіагностика дітей та підлітків (для психодіагностичної практики студентів) : навч. метод. посіб. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. 108 с.
4. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях : навч. посіб. Київ : Логос. 2003. 134 с.
5. Божок О. І. Феномен субкультури в багатогранності буття культури. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. Київ, 2009. С. 17-21.
6. Вакуленко О. В. Особливості соціального розвитку особистості у підлітковому віці. *Український соціум*. 2004. № 1. С. 95-99.
7. Вереїтінов М. О. Молодіжна субкультура як простір формування залежної поведінки підлітків. *Соціально-психологічні технології розвитку особистості* : зб. наук. праць за матеріалами VI Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених, аспірантів та студентів (м. Херсон, 22 квітня 2021 р.). Херсон : ФОП Вишемирський В.С. 2021. С. 64-67.
8. Галецька І. Психологічні чинники соціальної адаптації. *Соціогуманітарні проблеми людини*. 2005. № 1. С. 91-100.

9. Гарасимів Т. З. Особистість та проблеми її соціалізації. *Форум права*. 2009. № 3. С.156-161.
10. Герасименко О. В. Кулик О. В. Молодіжна субкультура як чинник соціалізації особистості. *Інноваційний потенціал соціальної роботи в сучасному світі: на межі науки та практики* : матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції. Чернігів : НУ Чернігівська політехніка. 2021. С 170-172.
11. Грищенко Н. І. Сучасні субкультурні утворення молоді як транслятори цінностей постіндустріального суспільства. *Пріоритетні напрями вирішення актуальних проблем суспільних наук*: зб. тези доп. матер. міжнар. конф. 12-13 вересня 2014 р. Одеса, 2014. С. 51-54.
12. Грищук Ю. В. Підліткова субкультура: психологічні та соціально-групові особливості. *Освітологічний дискурс*. 2014. № 3 (7). С. 38-46.
13. Грінченко М С. Феномен соціалізації молоді в умовах інформаційного суспільства. *Збірник наукових праць*. 2016. № 1. С.70-79.
14. Дерев'янко С. П. Психологія молодіжних субкультур : навч. метод. рек. Чернігів : НУЧК імені Т.Г. Шевченк, 2019. 76 с.
15. Дзьон І. С. Психологічні особливості формування «моделі світу» в підлітків-кейпоперів. *Актуальні проблеми педагогіки, психології та професійної освіти*. 2017. № 2.
16. Журавель Т. В. Соціальна профілактика як напрям соціально-педагогічної діяльності. *Соціальна педагогіка* : навч. посібник / ра заг. ред. О. В. Безпалько; Авт.-кол. О. В. Безпалько, І. Д. Зверєва, Т. Г. Веретенко та ін. Київ : Академвидав, 2013. 312 с.
17. Завацька Л. М. Особливості детермінантного впливу молодіжної субкультури на соціалізацію учнівської молоді. *Практична психологія та соціальна робота*. 2009. № 6. С.75-78.
18. Зозуляк-Случик Р. В. Основи соціалізації особистості : навч. посіб. для

- студентів закладів вищої освіти (освітньо-професійна програма «Соціальна робота»). 2-е вид., допов. і переробл. Івано-Франківськ : НАІР, 2022. 206 с.
19. Іванченко Л. І. Молодіжні субкультури в сучасному світі. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2016. № 20 (1). С. 201-210.
  20. Каськов І. В. Соціально-психологічні особливості соціалізації особистості в сучасних умовах. *Вісник Національного університету оборони України*. № 3 (46). 2015. С. 118-122
  21. Карпенко О. Г. Соціальне становлення особистості підлітка в тимчасових об'єднаннях за інтересами: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Нац. пед. університет ім. М. П. Драгоманова. Київ, 1999. 24 с.
  22. Карпова А. В. Соціалізація підлітків в середовищі молодіжних субкультур. *Психологія: реальність і перспективи*. 2018. № 11. С. 66-70.
  23. Ключан Ю. В. Соціально-педагогічна профілактика делінквентної поведінки учнівської молоді: сутність, методи, форми. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2015. № 11. С. 75-79.
  24. Коваленко В. Є. Теоретичні засади дослідження компонентів та рівнів соціалізованості школярів з інтелектуальними порушеннями. *Інноваційні підходи в освіті та реабілітації дітей із особливими освітніми потребами: матеріали V Всеукраїнської наук.-прак. конф.(17-18 травня 2021 р.)*. Київ, 2021. С. 29-35.
  25. Кравченко Л. І. Дослідження особливостей стихійної та спрямованої соціалізації у старших дошкільників. *Студентський науковий вимір соціально-педагогічних проблем сьогодення: збірник матеріалів Міжнародної студентської наук.- прак. конф (м. Ніжин 26 квіт. 2017 р.) / за заг. ред. О. В. Лісовця*. Ніжин : НДУ ім. М.Гоголя, 2017. С. 118-119.
  26. Лаврінченко В. А. Психологічне дослідження особистісних рис підлітків-

- неформалів. *Молодий вчений*. 2017 № 11 (51). С. 802-805.
27. Логвиновська Т. А. Генезис поняття «соціалізація» у зарубіжній та вітчизняній науковій думці. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки*. 2013. № 64. С. 370-374.
  28. Лютий В. П. Соціальна профілактика. *Соціальна педагогіка : мала енциклопедія* / за заг. ред. проф. І. Д. Зверевої. Київ : Центр учбової літератури, 2008. С. 207.
  29. Лютий В. П. Профілактика соціально-прийнятних видів адиктивної поведінки підлітків та молоді. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. Кам'янець-Подільський, 2012. № 16. С. 222-231.
  30. Медіна Т. Молодіжна субкультура як фактор соціалізації молоді. *Релігія та Соціум*. 2010. № 1 (3). С. 148-153.
  31. Соціальна педагогіка : словник-довідник / за заг. ред. Т. Ф. Алексеєнко. Вінниця : Планер, 2009. 542 с.
  32. Соціальна педагогіка : мала енциклопедія / за заг. ред. проф. І. Д. Зверевої. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 336 с.
  33. Соціальна робота : навчальний посібник / Андрущенко В. П., Бех В. П., Лукашевич М. П., Мигович І. І. Київ : ДЦССМ, 2002. Кн. 2. 315 с.
  34. Сурвілайте Д. В. Молодіжні субкультури: сутність та особливості функціонування. *Актуальні проблеми політики*. 2013. № 50. С. 287-292.
  35. Сушик Н. Соціально-педагогічна профілактика віктимної поведінки підлітків : теоретичний аспект. *Нова педагогічна думка*. 2016. № 1 (85). С. 38-41.
  36. Сушик Н. С. Сутність, елементи, особливості, класифікації, фактори формування субкультури підлітків: соціально-педагогічний аспект. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Педагогічні науки*. 2012. № 8. С. 160 -164.
  37. Товканець О. Молодіжна субкультура і девіантна поведінка. *Науковий вісник*

- Ужгородського національного університету. Педагогіка. Соціальна робота.* 2011. № 22. С. 170-172.
38. Тормахова А. М. Напрямок К-рор та його роль у контексті сучасної аудіовізуальної культури. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2020. № 3. С. 14-19.
  39. Травкіна Я. Гіперреальність: вплив на масову свідомість в k-рор Індустрії. *Молодіжний економічний вісник.* Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця. 2021. № 1. С. 241-246.
  40. Фурман. А. В. Субкультура. *Соціогуманітарний тезаурус.* 2011. № 3. С.187-192.
  41. Шевчук Ю. Молодіжна субкультура як складова формування особистості підлітків : позитивні та негативні аспекти. *Нова пед. думка: наук.-метод. журн.* 2014. № 3. С. 76-79.
  42. Шимановський М. М. Молодіжна субкультура в контексті соціального виховання. *Проблеми педагогічних технологій.* 2004. № 3-4. 50 с.
  43. Extremely Disturbing Stories Of Sasaengs That Went Too Far. URL: <https://www.koreaboo.com/lists/13-disturbing-stories-sasaeng-fans-went-far-1/> (дата звернення 20.11.2022).
  44. Chantal Trazo. UnderSTANding K-Pop: How the Spread of Korean Pop Music in the Digital Age Has Impacted Fandom. *Writing for a Real World 2019-2020: A Multidisciplinary Anthology by USF Students.* 2019–2020. JSTOR. URL: <https://jstor.org/stable/community.31072893> (дата звернення 20.11.2022).
  45. Dal Yong Jin. The Korean Wave. 2020.URL:<https://gjia.georgetown.edu/2020/05/26/thekoreanwave/#:~:text=The%20nascent%20surge%20of%20the%20Korean%20Wave%20around,platforms%20and%20the%20persistent%20efforts%20of%20entertainment%20companies> (дата звернення 20.11.2022).
  46. He Y, Sun Y. Breaking up with my idol: A qualitative study of the psychological adaptation process of renouncing fanship. *Front Psychol.* 2022. URL:

- <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/36591090/> (дата звернення 20.11.2022).
47. How K-pop became a global phenomenon. URL:<https://www.vox.com/culture/2018/2/16/16915672/what-is-kpop-history-explained> (дата звернення 20.11.2022).
  48. Jin D. Y., Yoon, K. The social mediascape of transnational Korean pop culture: Hallyu 2.0 as spreadable media practice. *New Media & Society*. 2016. № 18(7). 1277–1292. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1461444814554895> (дата звернення 20.11.2022).
  49. Laffan D. A. Positive Psychosocial Outcomes and Fanship in K-Pop Fans: A *Social Identity Theory Perspective*. *Psychol Rep*. 2021 Oct. №124(5). P.2272-2285. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32985364/> (дата звернення 20.11.2022).
  50. «Korean Wave» – The Popular Culture, Comes as Both Cultural and Economic Imperialism in the East Asia. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/c95d/55c879f3463c2414f61fa1928d38e2659325.pdf> (дата звернення 20.11.2022).
  51. Oh I., Lee H. K-pop in Korea: How the Pop Music Industry Is Changing a Post-Developmental Society. *Cross-Currents: East Asian History and Culture Review*. № 3 (1). 2014. P. 72-93. URL: <https://muse.jhu.edu/article/548545> (дата звернення 20.11.2022).
  52. Sasaeng fan. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Sasaeng_fan (дата звернення 20.11.2022).
  53. Tague A. M, Reysen S., Plante C. Belongingness as a mediator of the relationship between felt stigma and identification in fans. *J Soc Psychol*. 2020. May 3. № 160 (3). P. 324-331. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/31538534> (дата звернення 20.11.2022).

ДОДАТКИ

Додаток А

Методика діагностики соціально-психологічної адаптації, запропонована К. Роджерсом і Р. Даймондом

Методика діагностики соціально-психологічної адаптації, запропонована К. Роджерсом і Р. Даймондом, являє собою опитувальник, що включає 101 твердження, які випробуваним пропонується оцінити за 7-бальною шкалою залежно від відповідності тверджень, що пропонувались в опитувальнику, уявленням випробуваних про себе. Методика дозволяє оцінити інтегральні показники адаптації, самоприйняття, прийняття інших, емоційної комфортності, інтернальності, прагнення до домінування; позитивні і негативні полюси цих інтегральних показників.

Інтегральний показник адаптації відображає співвідношення адаптаційних і дезадаптаційних тенденцій функціонування людини в соціумі. Цей показник містить у собі такі аспекти, як самоприйняття, прийняття інших, емоційна комфортність, інтернальність і прагнення до домінування.

Показник адаптивності є позитивним полюсом та інтегральним показником адаптації і відображає гомеостатичні і гедоністичні ставлення людини до зовнішнього світу.

Прочитавши або прослухавши чергове висловлювання опитування, приміряйте його до своїх звичок, свого способу життя і оцініть: якою мірою цей вислів може бути віднесено до Вас. Для того щоб вказати свій відповідь в бланку, виберіть відповідний, на Вашу думку, один з шести варіантів оцінок, пронумерованих цифрами від «0» до «6»: «0» - це до мене абсолютно не

відноситься; «2» - сумніваюся, що це можна віднести до мене; «3» - не наважуюся віднести це до себе; «4» - це схоже на мене, але немає впевненості; «5» - це на мене схоже; «6» - це точно про мене.

Опитування:

1. Зазнає незручність, коли вступає з кимось у розмову.
2. Немає бажання розкриватися перед іншими.
3. У всьому любить змагання, змагання, боротьбу.
4. Висуває високі вимоги.
5. Часто лає себе за зроблене.
6. Часто відчувається приниженим.
7. Сумнівається, що може подобатися комусь із осіб протилежної статі.
8. Свої обіцянки виконує завжди
9. Теплі, добрі стосунки з оточуючими.
10. Людина стримана, замкнена; тримається від усіх трохи осторононь.
11. У своїх невдачах звинувачує себе.
12. Людина відповідальна; на нього можна покластися.
13. Відчуває, що не в силах хоч щось змінити, всі зусилля марні.
14. На багато дивиться очима однолітків.
15. Приймає загалом ті правила та вимоги, які слід дотримуватися.
16. Власних переконань та правил не вистачає.
17. Любить мріяти – іноді просто серед білого дня. Насилу повертається від мрії до дійсності.
18. Завжди готовий до захисту і, навіть, нападу: «застрягає» на переживання образ, подумки перебираючи способи помсти.
19. Вміє керувати собою та власними вчинками, змушувати себе, дозволяти собі; самоконтроль для нього – не проблема.
20. Часто псується настрій: накочує зневіру, нудьга.
21. Все, що стосується інших, не турбує: зосереджений на собі; зайнятий

собою.

22. Люди, як правило, йому подобаються.
23. Не соромиться своїх почуттів, відкрито їх висловлює.
24. Серед великого збігу народу буває трохи самотньо.
25. Зараз дуже не по собі. Хочеться все кинути, кудись сховатися.
26. З оточуючими зазвичай ладнає.
27. Найважче боротися з самим собою.
28. Насторожує незаслужене доброзичливе ставлення оточуючих.
29. У душі – оптиміст, вірить у краще.
30. Людина неподатлива, уперта; таких називають важкими.
31. До людей критичний і судить їх, якщо вважає, що вони на це заслуговують.
32. Зазвичай відчувається не провідним, а веденим: йому завжди вдається мислити і діяти самотійно.
33. Більшість із тих, хто його знає, добре до нього ставиться, любить його.
34. Іноді бувають такі думки, якими не хотілося б ні з ким ділитися.
35. Людина із привабливою зовнішністю.
36. Почувається безпорадним, потребує когось, хто був би поруч.
37. Приймавши рішення, слідує йому.
38. Приймає, начебто, самотійні рішення, неспроможна звільнитися від впливу інших.
39. Зазнає почуття провини, навіть коли звинувачувати себе ніби ні в чому.
40. Відчуває ворожість до того, що його оточує.
41. Усім задоволений.
42. Вибитий із колії: не може зібратися, взяти себе в руки, організувати себе.
43. Відчуває млявість; все, що раніше хвилювало, раптом стало байдужим.
44. Врівноважений, спокійний.
45. Розлютившись, нерідко виходить із себе.

46. Часто відчувається скривдженим.
47. Людина рвучка, нетерпляча, гаряча: не вистачає стриманості.
48. Буває, що пліткує.
49. Не дуже довіряє своїм почуттям: вони іноді підводять його.
50. Досить важко бути самим собою.
51. На першому місці розум, а не почуття: перш ніж щось зробити, подумає.
52. Те, що відбувається з ним, тлумачить на свій лад, здатний вигадувати зайвого... Словом — не від цього світу.
53. Людина терпима до людей і приймає кожного такою, якою вона є.
54. Намагається не думати про свої проблеми.
55. Вважає себе цікавою людиною – привабливою як особистість, помітною.
56. Людина сором'язлива, легко тушкується.
57. Обов'язково треба нагадувати, підштовхувати, щоб довів справу до кінця.
58. У душі відчуває перевагу над іншими.
59. Немає нічого, у чому висловив би себе, виявив свою індивідуальність, своє Я.
60. Боїться, що подумають про нього інші.
61. Честолюбний, небайдужий до успіху, похвали: у тому, що для нього суттєво, намагається бути серед найкращих.
62. Людина, у якої зараз багато чого гідне зневаги.
63. Людина діяльна, енергійна, сповнена ініціатив.
64. Пасує перед труднощами та ситуаціями, які загрожують ускладненнями.
65. Себе просто недостатньо цінує.
66. За натурою ватажок і вміє проводити інших.
67. Належить до себе в цілому добре.
68. Людина наполеглива, наполеглива; йому завжди важливо наполягти на своєму.

69. Не любити, коли з ким-небудь псуються стосунки, особливо якщо розбіжності загрожують стати явними.

70. Довго не може ухвалити рішення, а потім сумнівається в його правильності.

71. Перебуває у розгубленості, все сплуталося, все змішалось в нього.

72. Задоволений собою.

73. Невдачливий.

74. Людина приємна, що сприяє собі.

75. Особою, може, й не дуже красивою, але може подобатися як людина, як особистість.

76. Зневажає осіб протилежної статі та не зв'язується з ними.

77. Коли треба щось зробити, охоплює страх: а раптом – не впораюся, а раптом – не вийде.

78. Легко, спокійно на душі, немає нічого, що дуже б турбувало.

79. Вміє наполегливо працювати.

80. Відчуває, що росте, дорослішає: змінюється сам і ставлення до навколишнього світу.

81. Трапляється, що говорить про те, в чому зовсім не розуміється.

82. Завжди говорить лише правду.

83. Стривожений, стурбований, напружений.

84. Щоб змусити хоч щось зробити, потрібно як слід наполягти, і тоді він поступиться.

85. Відчуває невпевненість у собі.

86. Обставини часто змушують захищати себе, виправдовуватися та обґрунтовувати свої вчинки.

87. Людина поступлива, податлива, м'яка у відносинах з іншими.

88. Людина розумна, любить розмірковувати.

89. Іноді любить похвалитися.

90. Приймає рішення і відразу їх змінює; зневажає себе безвольністю, а зробити з собою нічого не може.

91. Намагається покладатися на свої сили, не розраховує на чийсь допомогу.

92. Ніколи не спізнюється.

93. Зазнає відчуття скутості, внутрішньої несвободи.

94. Виділяється серед інших.

95. Не дуже надійний товаришу, не в усьому можна покластися.

96. У собі все ясно, добре розуміє себе.

97. Товариська, відкрита людина; легко сходяться з людьми.

98. Сили та здібності цілком відповідають тим завданням, які доводиться вирішувати; з усім може впоратися.

99. Себе не цінує: ніхто його всерйоз не сприймає; у разі до нього поблажливі, просто терплять.

100. Занепокоєння, що особи протилежної статі занадто займають думки.

Ключ:

№	Показники	номери висловлювань	норми
1	А:адаптивність В:дезадаптивной	4, 5, 9, 12, 15, 19, 22, 23, 26, 27, 29, 33, 35, 37, 41, 44, 47, 51, 53, 55,61,63,67,72,74, 75,78,80, 88, 91, 94, 96, 97, 98 2, 6, 7, 13, 16, 18, 25, 28, 32, 36, 38, 40, 42, 43, 49, 50, 54 , 56, 59, 60, 62, 64, 69, 71, 73, 76, 77, 83, 84, 86, 90, 95, 99, 100	(68-170) 68-136 (68-170) 68-136
2	Брехливість	34, 45, 48, 81, 89 8, 82, 92, 101	(18-45) 18-36
3	А: Прийняття себе В: Неприйняття себе	33, 35, 55, 67, 72, 74, 75, 80, 88, 94,96 7, 59, 62, 65, 90, 95, 99	(22-52) 22-42 (14-35) 14-28
4	А: Прийняття інших В:Неприйняття інших	9, 14, 22, 26, 53, 97 2, 10, 21, 28, 40, 60, 76	(12-30) 12-24 (14-35) 14-28
5	А:Емоційний комфорт В:Емоційний дискомфорт	23, 29, 30, 41, 44, 47, 78 6, 42, 43, 49, 50, 83, 85	(14-35) 14-28 (14-35) 14-28
6	А:Внутрішній контроль	4,5, 11, 12, 13, 19,27,37,51,63, 68, 79, 91, 98	(26-65) 26-52 (18-45) 18-36

	В:Зовнішній контроль	25, 36, 52, 57, 70, 71, 73, 77	
7	А:Домінування В:Відомість	58, 61, 66 16, 32, 38, 69, 84, 87	(6-15) 6-12 (12-30) 12-24
8	Ескапізм (відхід від проблем)	17, 18, 54, 64, 86	(10-25) 10-20

Додаток Б

Методика визначення особистісної адаптованості (за В. Фурманом)

Інструкція: «Прочитайте уважно запитання, що подані зліва у таблиці і поставте напроти них знак «+» залежно від того, яке місце у Вашому житті сьогодні посідають люди, організації, події. Опитувальник допоможе визначити рівень Вашої адаптованості до життя, ступінь гармонійності у взаєминах з оточенням».

Обробка результатів. За шкалою ставлень відповідь «дуже позитивне» оцінюється 5 балами, «позитивне» – 4, «нейтральне» і за відсутності самооцінки – 0, «негативне» – -4, і «вкрай негативне» – -5 балами. Процедура підрахування кінцевого результату передбачає підсумування позитивних і негативних оцінок.

№ п/п	Спробуй реально поглянути на свої взаємини з навколишнім світом та оцінити за п'ятибальною шкалою своє ставлення до:	дуже позитивне	позитивне	нейтральне або невизначене	негативне	вкрай негативне
1	1. Школа					
2	Товаришів по групі До викладачів					
3	Навчальних предметів					
4	До школи та його вимог в цілому					
	2. Сім'я					
5	До матері					

6	До брата (-ів), сестри (-ер)					
7	До батька					
8	До бабусі, дідуся, родичів					
	3.Вулиця					
9	До найближчих друзів					
10	До знайомих, товаришів					
11	До батьків своїх друзів					
12	До сусідів					
13	4.Власне Я					
14	До своєї поведінки, своїх вчинків					
15	До внутрішнього Я					

Додаток В

Методика «Ціннісні орієнтації» М. Рокіча

Матеріали. Респондентові пред'являється два списки цінностей (по 18 у кожному) або на аркушах паперу, або на картках (порядкові номери зазначаються на оборотному боці картки). У списках випробуваний привласнює кожній цінності ранговий номер, а картки розкладає одну за одною по значимості для нього. Остання форма подачі матеріалу дає більш надійні результати. Спочатку пред'являється набір термінальних (список А), а потім набір інстру-ментальних (список Б) цінностей.

Інструкція: «Зараз вам буде пред'явлений набір з 18 карток з позначенням цінностей. Ваше завдання – розкласти їх у порядку значимості для вас, за тими принципами, якими ви керуєтеся у вашому житті. Кожна цінність написана на окремій картці. Уважно вивчіть картки й вибравши ту, котра для вас найбільш значима, помістіть її на перше місце. Потім виберіть другу по значимості цінність і помістіть слідом за першою. Те ж проробіть із усіма картками, що залишилися. Найменш важлива залишиться останньою й посяде 18 місце. Працюйте не поспішаючи, вдумливо. Якщо в процесі роботи ви зміните свою думку, то можете виправити свої відповіді, помінявши картки місцями. Кінцевий результат повинен відбивати вашу справжню позицію».

Порядок проведення. Для подолання зазначених недоліків методики й більш глибокого проникнення в систему ціннісних орієнтацій можливі зміни інструкції, які дають додаткову діагностичну інформацію й дозволяють зробити більш обґрунтовані висновки. При-міром, після основної серії можна попросити випробуваного ранжувати картки, відповідаючи на наступні запитання.

В якому порядку й у якому ступені (у відсотках) реалізовані дані цінності

у вашому житті?

- Як би ви розташували ці цінності, якби стали таким, яким мріяли?
- Як, на ваш погляд, це зробила б ідеальна, досконала людина?
- Як зробило б це, на вашу думку, більшість людей?
- Як це зробили б ви 5 або 10 років тому? Через 5 або 10 років?
- Як ранжували б картки близькі вам люди? І т. д. у залежності від цілей

дослідження

Стимульний матеріал до методики М. Рокіча

(Номер проставляється на зворотному боці картки.)

Список А (термінальні цінності)

1а. Активне діяльне життя (повнота й емоційна насиченість життя).

2а. Життєва мудрість (зрілість суджень і здоровий глузд, що досягаються життєвим досві-дом).

3а. Здоров'я (фізичне й психічне).

4а. Цікава робота.

5а. Краса природи й мистецтва (переживання прекрасного в природі й у мистецтві).

6а. Любов (духовна й фізична близькість із коханою людиною).

7а. Матеріально забезпечене життя (відсутність матеріальних ускладнень).

8а. Наявність гарних і вірних друзів.

9а. Суспільне визнання (повага навколишніх, колективу, товаришів по роботі).

10а. Пізнання (можливість розширення своєї освіти, світогляду, загальної культури, інтелек-туальний розвиток).

11а. Продуктивне життя (максимально повне використання своїх можливостей, сил і здіб-ностей).

12а. Розвиток (робота над собою, постійне фізичне й духовне

вдосконалювання).

13а. Розваги (приємне, необтяжливе проведення часу, відсутність обов'язків).

14а. Воля (самостійність, незалежність у судженнях і вчинках)

15а. Щасливе сімейне життя.

16а. Щастя інших (добробут, розвиток і вдосконалювання інших людей, усього народу, люд-ства в цілому).

17а. Творчість (можливість творчої діяльності). 18а. Упевненість у собі (внутрішня гармонія, свобода від внутрішніх протиріч, сумнівів).

Список Б (інструментальні цінності)

1б. Акуратність (охайність), уміння тримати в порядку речі, порядок у справах.

2б. Вихованість (гарні манери).

3б. Високі запити (високі вимоги до життя й високі домагання).

4б. Життєрадісність (почуття гумору).

5б. Ретельність (дисциплінованість).

6б. Незалежність (здатність діяти самостійно, рішуче).

7б. Непримиренність до недоліків у собі й інших.

8б. Освіченість (широта знань, висока загальна культура).

9б. Відповідальність (почуття обов'язку, уміння дотримуватися слова).

10б. Раціоналізм (уміння здорово та логічно мислити, приймати обмірковані, раціональні рішення).

11б. Самоконтроль (стриманість, самодисципліна).

12б. Сміливість у відстоюванні своєї думки, своїх поглядів.

13б. Тверда воля (уміння наполягти на своєму, не відступати перед труднощами).

14б. Терпимість (до поглядів і думок інших, уміння прощати іншим їхні помилки й омани).

15б. Широта поглядів (уміння зрозуміти чужу точку зору, поважати інші смаки, звичаї, звички).

16б. Чесність (правдивість, щирість).

17б. Ефективність у справах (працьовитість, продуктивність у роботі).

18б. Чуйність (дбайливість).

Обробка й аналіз результатів

Аналізуючи ієрархію цінностей, слід звернути увагу на їхнє угруповання випробуваним у змістовні блоки. Так, наприклад, можна виділити «конкретні» і «абстрактні» цінності, цінності професійної самореалізації й особистого життя тощо. Інструментальні цінності можуть групуватися в етичні, цінності спілкування, цінності справи, індивідуалістичні й конформістські, а також альтруїстичні цінності, цінності самоствердження, прийняття інших і т. д.

Ключ

Система цінностей		Список А Термінальні цінності						Список Б Інструментальні цінності					
1	Особистісні	2а	3а	6а	12а	15а	18а	16	26	46	96	116	166
	Суспільні	1а	5а	8а	13а	14а	16а	66	76	126	146	156	186
	Професійні	4а	7а	9а	10а	11а	17а	36	56	86	106	136	176
	(відображують самореалізацію суб'єкта)												
2	Самоствердження	2а	3а	9а	12а	16а	18а	36	66	86	116	126	166
	Спілкування	1а	5а	6а	8а	13а	15а	16	46	76	146	156	186
	Справи	4а	7а	10а	11а	14а	17а	26	56	96	106	136	176
	(дані корелюють із вектором спрямованості)												
3	Індивідуалістичні	1а	3а	9а	12а	14а	17а	36	66	96	126	136	166
	Конформістські	4а	6а	7а	8а	13а	18а	26	46	56	86	116	176
	Альтруїстичні	2а	5а	10а	11а	15а	16а	16	76	106	146	156	186
(спрямованість в системі міжособистісних відносин)													

Додаток Г

Методика «Визначення рівня своєї самооцінки» (розроблена Г. Казанцевою)

Методика пропонує певну кількість тверджень, навпроти яких ставиться один з трьох варіантів відповідей: «так» (+), «ні» (-), «не знаю» (?), які відповідають власній поведінці в аналогічній ситуації.

Бланк запитань

1. Звичайно я розраховую на успіх у своїх справах.
2. Більшу частину часу я знаходжуся у пригніченому стані.
3. Більшість ровесників зі мною радяться.
4. У мене не має невпевненості в собі.
5. Я настільки ж здібний і винахідливий як більшість оточуючих мене людей.
6. Часом я почуваю себе нікому не потрібним.
7. Я все роблю добре (будь-яку справу).
8. Мені здається, що я нічого не досягну в майбутньому.
9. У будь-якій справі я вважаю себе правим.
10. Я роблю багато такого, про що потім жалкую.
11. Коли я дізнаюся про успіхи кого-небудь, кого я знаю, то сприймаю це як власну поразку.
12. Мені здається, що всі навколо дивляться на мене з осудом.
13. Мене мало турбують можливі невдачі.
14. Мені здається, що успішному виконанню доручень чи справ мені заважають перешкоди, яких мені не подолати.
15. Я рідко жалкую про те, що вже зробив.
16. Оточуючі мене люди більш привабливі, ніж я.
17. Я думаю, що я постійно комусь необхідний.
18. Мені здається, що я навчаюся гірше за інших.

19. Мені частіше щастить, ніж не щастить.

20. У житті я завжди чогось боюся.

Підрахунок результатів.

Підраховується кількість позитивних відповідей (+), спочатку за непарними номерами, а потім за парними. Від першого результату віднімається другий. Кінцевий результат знаходиться в інтервалі від -10 до +10.

Інтерпретація

від -10 до -4 свідчить про занижену самооцінку

від -3 до +3 – про адекватну самооцінку

від +4 до +10 – про завищену самооцінку.

Додаток Д

№	Завдання програми	Напрями (що формуємо)	Форми	Методи	Фахівці
1	Інформування підлітків щодо негативного впливу корейської субкультури.	Профілактика негативного впливу корейської субкультури на соціалізацію підлітків	Групова робота, організація соціально-педагогічних заходів, Круглий стіл	Проведення лекцій. Диспуту. Мозковий штурм	Соціальний педагог, вчитель
2	Формування інтересу до різних видів дозвілля.	Ознайомлення та залучення до альтернативних шляхів проведення дозвіллевої діяльності	Партнерство з громадськими організаціями, групова робота	Проведення волонтерської роботи(суботники, організація ярмарки)	Вчитель фізичної культури, соціальний педагог
3	Розвиток життєвих умінь, а саме комунікативних навичок,	Розвиток критичного мислення, саморегуляції, розвиток	Групова робота	Проведення тренінгу	Психолог, соціальний педагог

	критичного мислення, самоуправління .	емпатичного ставлення			
--	--	--------------------------	--	--	--

Додаток Е

Тренінгова «Програма ефективної адаптації підлітків»

Програма тренінгу виступає як один із заходів психологічної та педагогічної допомоги підліткам старшого віку з проблемами соціальної адаптації, яка спрямована на розвиток і посилення власного «Я», формування життєздатної особистості, що володіє достатніми внутрішніми ресурсами для успішного вирішення проблем адекватними конструктивними способами і гармонійної взаємодії в соціумі.

Мета даної програми – створення умов для розвитку необхідних навичок і умінь, що дозволяють протистояти негативним ситуаціям у підлітків зі складнощами соціальної адаптації

Завдання:

- підвищити самооцінку у підлітків та допомогти їм розвивати позитивне ставлення до себе.
- забезпечити підліткам навички адаптації до змін, стресових ситуацій та нових середовищ.
- підтримати розвиток позитивних ціннісних орієнтацій, які сприятимуть здоровому розумінню себе та інших людей.

Прогнозовані результати і критерії ефективності роботи:

- наявність у підлітків з труднощами соціальної адаптації адекватних навичок спілкування, навичок конструктивного вирішення конфліктних ситуацій;
- наявність досвіду самопізнання;
- сформованість навичок вирішення життєвих проблем, сприйняття і надання соціальної підтримки у складних життєвих ситуаціях;
- усвідомлення особистісних цінностей;
- посилення особистісних ресурсів, що дозволяють позитивно сприймати

майбутнє.

Заняття 1. Знайомство

Мета: ознайомити учнів з метою тренінгу; створити ефективну робочу атмосферу в групі; сформувані норми і правила роботи в групі.

Вправа 1. Знайомство.

Знайомство учасників один з одним, створення умов для довірливого спілкування. Учасники по черзі називають своє ім'я і якість, яке найбільш характерно для них

Вправа 2. Сурдопереклад

Мета: активізувати групу.

Матеріали: папірці з написаним текстом — різні прості віршики.

1. Ведучий пропонує розділитися всім на пари.

2. Пари по черзі виступають перед іншими учасниками. Кожен із пари виступає по черзі в ролі дикторів і сурдоперекладачів. Поки один із партнерів читає вірш, інший перебуває поруч і виступає у ролі сурдоперекладача – передає з допомогою міміки й жестів зміст тексту.

Вправа 3. «Ніхто не знає, що я ...».

Мета: підвищення згуртованості, особистісне розкриття учасників, розширення уявлень про себе, створення умов для довірливого спілкування. В руках ведучого м'яч, він вимовляє фразу: «Ніхто не знає, що я ...» і закінчує її, після чого кидає м'яч іншому учаснику вправи. Виконання завдання триває до тих пір, поки м'яч не побуває у кожного

Вправа 4. «Зворотній зв'язок».

Мета: отримання інформації ведучим про емоційний стан учасників. Оцінка ефективності роботи групи.

Можна використовувати ритуальну іграшку, яка передається по колу під час висловлювання учасників.

Заняття 2. Налагодження зв'язків

Мета: познайомити учнів з основними прийомами ефективного спілкування; сформувати вміння і навички встановлення контакту в міжособистісному спілкуванні; розташувати співрозмовника до себе, викликати його довіру, повернути інтерес до себе (вербальні і невербальні способи встановлення контакту).

Вправа 1. Привітання.

Самовизначення учнів (з чим вони прийшли на групу, як себе зараз відчують).

Вправа 2. Віддзеркалення

Інструкція: Виконайте чотири нескладних завдання, точніше, зімітуйте їх виконання. Завдання такі:

пришиваємо гудзик;

збираємося в дорогу;

печемо пиріг;

виступаємо в цирку.

Особливість цих завдань в тому, що кожне з них учасники будуть виконувати попарно, причому партнери встануть один проти одного, і один з них стане на час дзеркалом, тобто буде копіювати всі рухи свого партнера. Потім партнери поміняються ролями.

Вправа 2. «Черга».

Мета: тренування вербальних і невербальних навичок встановлення контакту. З групи вибирається кілька людей, з яких один - ведучий. Решта стають один за одним, зображуючи чергу.

Завдання ведучого пройти до каси кінотеатру без черги; він вступає в контакт з кожним хто стоїть, намагаючись досягти своєї мети. При цьому деякі учасники, які стоять в черзі, можуть мати свої ролі.

Наприклад, не пропускати нахабу до каси, або взяти його собі в

компаньйони для чого-небудь.

Після програвання даної сценки група аналізує вербальні і невербальні компоненти, що сприяють або перешкоджають встановленню контакту і досягненню мети. Бажано, щоб сценка була програна кілька разів.

Вправа 3. «Зіпсований телефон».

Мета: розвиток навичок прийому і передачі інформації, виявлення групи факторів, що впливають на успішність прийому і передачі інформації, виявлення найбільш типових помилок, що виникають в цьому процесі.

Вибирається 5 осіб з членів групи – безпосередніх учасників вправи. Решта – спостерігачі і слухачі. Їм повідомляється, що в групі буде зачитаний текст, який вони повинні будуть передавати один одному по пам'яті, не роблячи ніяких записів і позначок. Після цього в колі залишається тільки один з п'яťох, а четверо виходять за двері. Йому зачитують текст. Потім запрошується другий учасник.

Перший повідомляє йому все, що запам'ятав. Потім запрошується наступний і так далі, поки текст не повторить останній, п'ятий учасник. Часто в результаті такої передачі зміст тексту спотворюється до протилежного. В процесі обговорення учасники висловлюють свої міркування з приводу причин виникнення помилок

Вправа 4. «Зворотній зв'язок».

Мета: отримання інформації ведучим про емоційний стан учасників. Оцінка ефективності роботи групи.

Можна використовувати ритуальну іграшку, яка передається по колу під час висловлювання учасників.

Заняття 3. Згуртування та довіра

Мета: сформувати взаємну довіру і вміння координувати спільні дії, продовжити роботу по згуртуванню учасників групи з використанням тілесно-орієнтованого підходу.

Вправа 1. Привітання.

Самовизначення учнів (з чим вони прийшли на групу, як себе зараз відчують).

Вправа 2. Знайди свою пару

Мета: порухатися й посміятися

Матеріали: папірці з написаним текстом – назви тварин (кожна тварина у 2 примірниках).

1. Порахуйте кількість учасників
2. Розділіть кількість учасників на 2, щоби визначити кількість необхідних тварин.
3. Для кожної тварини напишіть його ім'я на двох аркушах.
4. Роздайте аркуші учасникам із проханням нікому їх не показувати.
5. Усі починають рухатися кімнатою.
6. Учасники закривають очі руками, видають звірині звуки й намагаються знайти свою пару.

Вправа 3. «Безлюдний острів».

Мета: вправа використовується для дослідження процесу прийняття рішення групою. Основна ідея вправи - вміння поєднувати групове рішення і індивідуальний вибір, а також приймати і поважати вибір іншої людини.

Учасники діляться на підгрупи по 4-5 чоловік. Ведучим задається інструкція, що в результаті корабельної аварії кожна підгрупа потрапляє на безлюдний острів. Завдання кожної підгрупи - «облаштуватися і налагодити життя на острові», зобразивши все це на груповому малюнку. В результаті виходить кілька малюнків- «островів». Під час виконання завдання ведучий зберігає відсторонену позицію. Далі слід обговорення, в якому бере участь вся група. Звертається увага на те, як здійснювалася взаємодія в кожній підгрупі, як розподілялися «ролі» між учасниками, як підгрупа приймала рішення, які були труднощі, неприємні моменти, що вони зробили для їх вирішення і до якого

підсумку вони в результаті прийшли

Вправа 4. «Прощання».

Отримання інформації ведучим про стан учасників. Оцінка ефективності роботи групи.

Завдання 4. Цінності

Мета: допомогти учням усвідомити особистісні цінності і особисту відповідальність за наслідки своєї поведінки; сформувати навички оцінки проблемної ситуації і прийняття рішення.

Вправа 1. Привітання.

Самовизначення учнів (з чим вони прийшли на групу, як себе зараз відчують).

Вправа 2. «Будиночки».

Мета: розвиток згуртованості групи, емпатії, діагностика відносин в групі. Вправа виконується в кілька етапів. На першому етапі кожен учасник тренінгу на ватмані знаходить місце і малює будиночок (важливо, щоб ватман був великим, щоб усім вистачило місця). Коли всі малюнки готові, учасники розповідають про те, хто міг би жити в такому будинку (характер, звички, улюблені заняття).

На наступному етапі кожен учасник вибирає 3-4 найбільш привабливих будиночка і малює до них доріжки. Таким чином, отримуємо містечко. На третьому етапі група придумує і записує назву отриманого населеного пункту. На останньому етапі група домальовує в містечку все, що необхідно «для життя» (парки, дерева, магазини).

Під час рефлексії після вправи відзначаються самі найпривабливіші «райони міста». Малюнок також можна вивісити в аудиторії до кінця занять.

Вправа 3. Прощання

Мета: Вербальне підведення підсумків тренінгу, вираз емоційного ставлення учасників групи один до одного й до керівника.

Процедура: учасники групи по колу мають можливість висловити думку, наскільки ефективним їм видався тренінг, наскільки він виправдав їхні сподівання, що нового відкрив в області міжособистісних відносин та за тематикою тренінгу; можна також звернутися з реплікою безпосередньо до будь-кого з групи або до її керівника.

Заняття 5. Завершення

Мета: завершити роботу в групі отримати зворотній зв'язок між учнями і вчителем; закріпити отримані навички прийняття групового рішення і вироблення стратегії виконання завдання групою в цілому.

Вправа 1. «Привітання».

Самовизначення учнів (з чим вони прийшли на групу, як себе зараз відчують).

Вправа 2. «Автопортрет».

Мета: розвиток уяви, отримання зворотного зв'язку від учасників групи, розвиток саморефлексії і сенситивності.

Учасникам дається папір і розкривається наступне завдання: «Уявіть собі, що ви – великі художники, що працюють в різних напрямках. Ви отримали пропозиції брати участь у виставці, але для цього потрібно намалювати свій автопортрет ».

Заохочується творчий підхід (рисунок в символічній, абстрактній манері), єдина умова – малюнок підписувати не можна. Коли всі портрети готові - вони здаються ведучому. Ведучий роздає малюнки учасникам і намагається це зробити так, щоб роботи не попадалися авторам.

Вправа 3 Подарунок

Ця вправа виконується наприкінці тренінгу.

1. Імена всіх учасників пишуть на листочках і кладуть у коробку.
2. Учасники витягують чиєсь ім'я (не своє). Їм надається час, щоби вигадати

подарунок, який би вони подарували цій людині.

3. Кожному надається можливість представити й подарувати уявний подарунок іншому учаснику тренінгу.

Вправа 4. Прощання

Мета: Вербальне підведення підсумків тренінгу, вираз емоційного ставлення учасників групи один до одного й до керівника.

Процедура: учасники групи по колу мають можливість висловити думку, наскільки ефективним їм видався тренінг, наскільки він виправдав їхні сподівання, що нового відкрив в області міжособистісних відносин та за тематикою тренінгу; можна також звернутися з реплікою безпосередньо до будь-кого з групи або до її керівника.